

Vliv studia matky na její rodičovství

Marta Kubáňová

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marta KUBÁŇOVÁ**

Osobní číslo: **H09102**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vliv studia matky na její rodičovství**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodičovství a rodiny.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JANDOUREK, J. Sociologický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-269-0)

JUNGWIRTHOVÁ, I. Pohodoví rodiče – pohodové děti: Podporujeme vývoj dítěte. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-536-3

MATĚJČEK, Z. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6

MOŽNÝ, I. Sociologie rodiny. 1. vyd. Praha: SLON, 1999. ISBN 80-85850-75-3

SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. března 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 2.5.2012

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Moje bakalářská práce nese název „Vliv studia matky na její rodičovství“. Zabývá se tedy problematikou žen, které studují a zároveň mají malé dítě, se kterým jsou na rodičovské dovolené. Práce obsahuje část teoretickou a praktickou. Teoretická část zahrnuje kapitoly, které se věnují tématům, jako jsou: rodičovství, rodina, role otce, odloučení matky od dítěte, zaměstnanost žen a vzdělávání. Praktická část se zabývá kvalitativním výzkumem. Jako zdroje dat jsem zvolila rozhovory. Cílem výzkumu bylo zjistit, jakým způsobem může studium matky působit na ni, dítě a jejich vzájemný vztah.

Klíčová slova: rodičovství, rodina, dítě, zaměstnanost žen, vzdělávání

ABSTRACT

My dissertation is called „The influence of mother's study on her parenthood“. It deals with issues of woman who are studying and are on the maternity leave at the same time. This work consists of theoretical and practical part. The theoretical part includes chapters which are describing topics like the parenthood, the family, the role of the father, the separation of mother from the child, the employment of woman and education. The practical part deals with qualitative research. I have chosen the interview as a source of information. The aim of the research is to find out how can the study of woman influence herself, the child and their relationship.

Keywords: parenthood, family, child, employment of woman, education

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Evě Machů, Ph.D. za cenné rady při psaní mé bakalářské práce a výběru literatury.

MOTTO:

„Děti rozumí svým rodičům právě tak málo jak rodiče svým dětem.“

Ruth Rendellová

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODIČOVSTVÍ	12
1.1 VŠEOBECNÝ POHLED NA RODIČOVSTVÍ.....	12
1.2 BIOLOGICKÝ POHLED NA RODIČOVSTVÍ.....	14
1.3 PSYCHOLOGICKÝ POHLED NA RODIČOVSTVÍ.....	15
1.4 SOCIOLOGICKÝ POHLED NA RODIČOVSTVÍ.....	16
1.5 POZITIVA A NEGATIVA RODIČOVSTVÍ.....	17
2 VÝVOJ RODINY	19
2.1 DEFINICE RODINY.....	19
2.2 TRADIČNÍ RODINA.....	20
2.3 SOUČASNÁ RODINA.....	21
3 ROLE OTCE	23
4 ODLOUČENÍ MATKY OD DÍTĚTE	25
5 ZAMĚSTNÁNÍ JAKO JEDNA Z PŘÍČIN STUDIA MATEK	27
5.1 VÝVOJ ZAMĚSTNANOSTI ŽEN.....	27
5.2 SOUČASNÁ SITUACE.....	28
6 PODSTATA VZDĚLÁVÁNÍ	30
II. PRAKTICKÁ ČÁST	32
7 METODOLOGIE VÝZKUMU	33
7.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	33
7.2 CÍL VÝZKUMU.....	33
7.3 DRUH VÝZKUMU.....	34
7.4 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	35
7.5 ZDROJE DAT.....	36
7.5.1 Postup sběru dat.....	37
7.6 ANALÝZA DAT.....	37
8 VÝSLEDKY VÝZKUMU	39
8.1 ANALÝZA TRSŮ.....	39
9 DISKUZE A ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	65
SEZNAM TABULEK	66
SEZNAM PŘÍLOH	67

ÚVOD

Hlavním údělem ženy bylo od pradávna mateřství a starost o rodinu. Zaměstnání či vzdělání žen šlo stranou. Žena představovala symbol plodnosti a měla vytvářet zázemí a teplo rodiny. Pouze otec byl ten, kdo se staral o zabezpečení svých potomků. Muži měli také větší možnosti ve vzdělávání a realizování se ve více oblastech. Dnes už je situace zcela jiná, ženy jsou mnohem emancipovanější a s větším množstvím pocitu seberealizace, než tomu bylo dříve. I když už mají svou rodinu a zázemí, jsou ochotny se pustit do takové výzvy, jako je studium vysoké školy. Ženy už nemají svůj život nalajnovaný s jednotlivými fázemi života, které musely navazovat jedna za druhou. Mohou nejdříve studovat a potom zakládat rodiny, či to zkusit naopak, podle toho, co jim život přinese. Není ovšem snadné pustit se do studia, když už má člověk založenou rodinu. S rodinou nastupuje spousta nových starostí, povinností a doslova řečeno práce. Před vstupem do nové školy, je tedy nutné, aby rodič zvážil, zda si může studium dovolit a zda je ochoten se mu věnovat i na úkor dítěte a jiných povinností. Velmi důležitá je také podpora a pomoc ostatních členů rodiny. Studující matka nemůže studium zvládat bez pomoci ostatních.

Toto téma jsem si zvolila i proto, že sama jsem na rodičovské dovolené, a zajímají mě názory a zkušenosti i jiných studujících matek. Zajímá mě, jakým způsobem vše zvládají, jak studium působí na ně samotné a jejich rodiny, a jakým způsobem vnímají svou aktuální situaci.

Samotná problematika studujících matek, protože jde o hodně specifické téma, není v širším měřítku zkoumána. Problematikou rodiny, rodičovství, vzdělávání a spojení role zaměstnané ženy s rodinou, které chci, aby se v mé práci promítly, se ale zabývá spousta autorů. Mezi nejznámější autory zabývající se oblastí rodiny a rodičovství patří: Ivo Možný, Zdeněk Matějček, Josef Langmeier, Oldřich Matoušek, Irena Sobotková. Problematiku spojení role ženy a zaměstnání řeší knihy jako: „Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti“ či „Proměny současné české rodiny“. Zajímavé publikace o vzdělávání jsou např.: „Idea vzdělávání v současné české společnosti“, „Aktuální problémy výchovy a vzdělávání dospělých II“ a „České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina“.

Moje téma se tedy týká, jak jsem již naznačila více oblastí. Samotný název práce v sobě obsahuje několik částí. První pojem je studium, proto se chci v jedné z kapitol věnovat

problematice vzdělávání. Hlavní podstatou tématu je rodičovství, které chci probrat z několika pohledů. S tímto je spojená problematika rodiny, ve které se chci zaměřit na téma současné rodiny a porovnat ji s tradičním uspořádáním rodiny. Další témata chci věnovat také rodinné oblasti, se zaměřením na téma práce.

Dlouho jsem uvažovala, jakým směrem mám problematiku studujících matek zaměřit. Nakonec jsem se zaměřila na vztah studující matky a jejího dítěte (dětí). Přesná formulace hlavního cíle mé práce je: Zjistit, zdali a v čem studující matky vnímají studium jako významný aspekt působící na ni, její dítě a jejich vzájemný vztah.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODIČOVSTVÍ

Rodičovství je základním pilířem, o který se moje práce opírá. Jde o celoživotní úděl, který je člověku přirozený, ale nikoli vrozený. Každý z rodičů se musí naučit rodičem být a ne vždy je to jednoduchý úkol, zvláště pak, pokud jde o matky, které řeší současně ještě další povinnosti, jako je studium.

Matějček (1994, s. 52) tvrdí, že: „Rodičovství je nejtěžší a také nejkomplikovanější práce na světě. Pokud v ní chceme uspět, musíme mít krajní trpělivost, zdravý rozum, odpovědnost, humor, takt, lásku, moudrost, rozhled a znalosti. Je to také zároveň příležitost pro nejvděčnější a nejradostnější zkušenost zdárně vést novou a jedinečnou lidskou bytost.“

Myslím, že každý kdo je rodičem, by se měl s tímto názorem ztotožnit. Je v ní ve zkratce popsáno vše, co rodičovství obnáší, jak negativního, tak pozitivního. Říká, co vše je potřeba ke zdárnému výsledku snahy rodičů. Není to tedy jen teoretický názor, ale je z části i prakticky využitelný.

Základem rodičovství je láska k dítěti. Je to ten nejsilnější cit, který může člověk zažít. Narozením dítěte dochází nejen k této silné vazbě, která se každým dnem zesiluje, ale také k pocitu strachu o dítě, který nikdy nevymizí, ani když je dítě dospělé.

Na rodičovství lze nahlížet z různých úhlů pohledu. Tyto pohledy jsem rozdělila do několika následujících podkapitol.

1.1 Všeobecný pohled na rodičovství

Být dobrým rodičem není vůbec jednoduché. Dítě je komplikovaným tvorem a každé je jiné, tudíž neexistuje zaručená rada, která by se dala použít u každého dítěte při jeho výchově (Matějček, 1989). Proto ani ke dvojčatům nelze přistupovat stejně. Rozdíly jsou opravdu veliké, například někteří rodiče i s více klidnějšími dětmi mohou mít více klidu pro sebe než rodina s jedním dítětem, které je obdařeno výrazným temperamentem.

Příchod dítěte do rodiny je jednou z fází rodinného cyklu. Přechody mezi jednotlivými fázemi mohou být složité a záleží na každé rodině, jak se s touto změnou vyrovná.

V tom horším případě se může rodina dostat až do rodinné vývojové krize. Rodinné krize jsou spojeny právě s těmito přechody.

Rodičovství je tedy nejvýznamnějším přechodem v rodinném cyklu. Existují 4 hlavní vlastnosti přechodu k rodičovství:

- 1) Přechod, k němuž dochází pod silným kulturním tlakem, který působí zejména na ženu
- 2) Přechod, k němuž dochází i mimovolně, jde tedy o případy, kdy je dítě počato neplánovaně.
- 3) Přechod k mateřství, je přechod nerevokovatelný. Tímto je myšlena ztráta tradice, ve které jsme měli dříve oporu. Dnes se musíme více rozhodovat sami, více riskovat a častěji používat metodu pokusu a omylu.
- 4) Přechod zlomový, znamená, že se na něj nelze oproti jiným přechodům připravit. Žena je vlivem těhotenství sice připravena fyziologicky, ale ne sociálně (Možný, 2006).

To, jakými budeme rodiči, se učíme už v naší původní rodině, jde tedy o naše zkušenosti s vlastními rodiči z dětství. Pokud dítě rodiče nemá, je v nevýhodě, mimo jiného i co se týče rodičovských postojů. Vzájemnou interakcí mezi rodiči a dítětem dochází k vytvoření tzv. specifického citového vztahu dítěte k mateřské osobě přibližně v sedmém měsíci jeho života (Matějček, Langmeier, 1986).

Dítě je již od narození hlavním organizačním principem cyklu rodiny (Možný, 2002), tzn., že dítě je v centru zájmu rodiny a bude tomu tak i když bude dospělé a samostatné. Rodina se snaží dítěti přizpůsobit v každé situaci. Proto se tedy naše každodenní činnost točí nejprve kolem něj a ostatní povinnosti jsou až na druhém místě.

Každý rodič ví, že při péči a výchově dítěte často dochází k pocitům vyčerpanosti a bezradnosti. Pokud mají rodiče pocit, že už nemohou se svou energií dále, je potřeba si uvědomit, že pokud ji budou neustále vydávat a neodpočinou si, nemohou toto tempo vydržet stále. Podle Dobsona (1995) se rodiče mohou inspirovat výkladem o vzniku stavu vyčerpanosti u osob, které vydávají nutkavou péči a zároveň o sebe dostatečně nepečují. Dobsonův výklad vychází z 5 klíčových předpokladů:

- 1) Lidská energie je cenný zdroj k tomu, abychom učinili to, co učinit chceme.
- 2) Množství energie má své hranice, tzn., že každý máme její omezené množství.

- 3) Kdykoliv je výdej energie větší než její příjem, dochází k vyčerpanosti.
- 4) Rodiče, kteří doufají, že dosáhnou cíle, který si pro sebe a své děti předsevzali, nesmí nesmyslně plýtvat energií.
- 5) Rodiče by měli znát a eliminovat nadměrnou zátěž a vytvořit si rezervu energie.

Tento výklad je založen na pochopení současné situace rodičů, když říká, že běžné životní zkušenosti v dnešním stresujícím prostředí jsou samy o sobě dostatečným důvodem k vynakládání naší energie. Jelikož pro naprostou většinu lidí je rodina na vrcholu žebříčku hodnot, patří k tomu sebeobětování se a odevzdání se svým nejbližším, aniž bychom někdy mysleli na sebe a své potřeby. Proto by se měli rodiče věnovat i sami sobě a dokázat se odreagovat a odpočinout si od každodenních povinností.

1.2 Biologický pohled na rodičovství

Prvotní a základní funkcí každé rodiny je funkce biologicko-erotická, jiným slovem reprodukční. Jde tedy o prvopočátek vzniku rodiny. Bez biologického pudu mít rodinu, by k žádnému založení další generace nedošlo. Pro dítě je ovšem důležitější aby vyrůstalo v láskyplném prostředí, než v rodině biologické, kde nemá vhodné podmínky k jeho zdravému vývoji.

Z biologického hlediska je klíčem ke kvalitnímu rodičovství znalost geneticky podmíněných emočních systémů, mezi které patří: hněv, strach, úzkost z odloučení, zvědavost, pečování, hra a smyslná žádostivost, která není u dětí ještě přítomna. U kojenců a batolat převládají systémy hněvu, strachu a úzkosti z odloučení, které jsou vytvořeny už při narození dítěte. U dětí převládají tyto mozkové systémy, jelikož není ještě dostatečně zapojena vyšší nervová činnost, která umožňuje myslet, uvažovat a mít schopnost uklidnit se. Emočně vnímavý rodič pomáhá svému dítěti tedy vytvářet důležité mozkové spoje umožňující mu do budoucna tato poplašná nastavení uklidnit (Sundrelandová, 2008). Pláč malého dítěte je tedy způsoben, pokud bychom pominuli důvod hladu, těmito třemi hlavními příčinami.

Myslím, že je určitě vhodné, když se rodiče vzdělávají v oblasti péče a výchovy dítěte, aby mu mohli lépe porozumět. Rodiče jsou ze začátku rodičovství ve spoustě věcí nejistí a musí se teprve svou novou roli naučit. Některé věci dělají instinktivně, ale tam, kde si nejsou jistí, je vhodné sáhnout po odborné literatuře, či navštívit odborníky.

Hlavním úkolem rodičů malého kojence je kromě základní péče o něj, se s ním také mazlit a dotýkat se jej. Už od narození hraje dotek v životě dítěte zásadní roli. Díky němu navazuje kontakt samo se sebou samým, a poté se svým okolím. Dotek dodává dítěti pocit jistoty, tepla a lásky. Jedním ze smyslů rozvíjejících se hned po narození je právě hmat a hmatové podněty. Ty jsou pro zdravý vývoj mimika nezbytné. Pocit bezpečí, které dítěti dává, mu zůstává po celý život. Děti, se kterými se rodiče dostatečně mazlí především v průběhu prvního roku života, jsou smělejší a jistější než ostatní děti, kterým se této citové podpory nedostalo (Behinová, Kaiserová, 2007).

1.3 Psychologický pohled na rodičovství

Rodiče si musí uvědomit, že dítě potřebuje nejen základní biologické potřeby, ale velmi důležité jsou od samého počátku i základní psychické potřeby. Ty jsou potřeba uspokojovat, aby se dítě mohlo správně vyvíjet. Podle J. Langmeiera (In Matějček, 1994) mezi základní psychické potřeby patří:

- 1) Potřeba určitého množství kvality a proměnlivosti vnějších podnětů – dítě by se nemělo nudit, ani by nemělo být podněty přetěžováno
- 2) Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech – z podnětů, které k dítěti přicházejí, by se měly stát zkušenosti, poznatky a pracovní strategie
- 3) Potřeby prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů – dítě tak získává pocit životní jistoty a je to zároveň podmínka k vnitřnímu uspořádání jeho osobnosti
- 4) Potřeba identity, tj. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty – dítě si vytváří zdravé vědomí vlastního „já“
- 5) Potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy – dává dítěti do života určité rozpětí mezi otevřeností a uzavřeností osudu, mezi nadějí a beznadějí, mezi životním rozletem a zoufalstvím.

Myslím, že všechny tyto potřeby jsou pro zdravý psychický vývoj jedince velmi důležité. Z mého pohledu je nejvýznamnější potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, díky kterým dítě získává pocit jistoty, bezpečí a sounáležitosti. Učí se také vzorcům chování, což je pro jeho vývoj osobnosti nezbytné.

Pro děti je důležité, jakým způsobem jsou jeho rodiče schopni mu naslouchat, hrát a mazlit se s ním, utěšovat ho, a jakým způsobem s ním jednají. Citlivý rodič podporuje tvorbu důležitých spojů v mozku dítěte, které mu pomohou v dalším životě lépe zvládat stresové situace, navazovat uspokojující vztahy, dokázat potlačit hněv, být laskavý a umět vnímat potřeby druhých, mít také pevnější vůli jít za svými cíli, vnímat ve své duši klid a především umět milovat druhé důvěrnou a opravdovou láskou. Pokud má rodič vůči dítěti agresivní chování, dítě se učí přizpůsobovat životu v násilí. Důsledkem toho vzniká zvýšená ostražitost, agresivita a strach nebo se zintenzivňují impulzy útoku a obrany v centrální nervové soustavě (Sundrelandová, 2008).

Z psychologického hlediska je tedy nejvhodnějším rodičem člověk citlivý a klidný, který dá dítěti pocit klidu, bezpečí a lásky. Při stresu a starostech dochází k pocitům neklidu a úzkosti. Pokud jsme rodiči, musíme si především uvědomit, že dítě za naše problémy nemůže. Nesmíme naše starosti přenášet na naše chování k němu. Agrese vůči dítěti nám naše problémy nevyřeší, spíše nám do budoucna přinese další prostřednictvím nežádoucího chování dítěte, do kterého se promítla naše nevhodná výchova.

1.4 Sociologický pohled na rodičovství

Z pohledu dítěte rodina neznamena jen útočiště a finanční zajištění, ale má pro dítě již od narození rozhodující roli, především co se týče jeho rozvoje osobnosti a socializace.

Je to právě rodina, kde dochází k prvním procesům začleňování se dítěte do skupiny. Především vztah dítěte k matce je jeho prvním vztahem, který v životě naváže a má dalekosáhlé dopady na jeho budoucí život.

Kojenci si vytváří specifický citový vztah k matce nejčastěji v 7. měsíci života. Asi v polovině případů se tento specifický vztah tvoří i k dalším osobám v rodině a mezi nimi je to především osoba otce. Ve druhém a třetím roce dítě „vrůstá“ do své rodiny a vytváří si vědomí rodinné příslušnosti. Dítě tedy získává tzv. rodinnou identitu, což pro něj znamená, že někam patří, má určitý význam, hodnotu a má kolem sebe lidi, které zná a má je rádo (Matějček, 1994).

První socializace dítěte začíná už v raném dětství, v intimních chvílích prožitých s rodiči. Když si rodič s miminkem často a hezky povídá a přitom se mu dívá do očí,

začínají se ve vyšších centrech jeho mozku formovat spoje, které jsou předpokladem k budoucím dobrým vztahům. Pro děti má fyzický kontakt dalekosáhlý význam, ať už jde o objetí, masáž či usínání v náručí. Pokud si navíc rodič dokáže s dítětem vytvořit příjemnou společnou zábavu, dítě si tak začne spojovat lidské vztahy s pocitem pohody. Vzniká tak u dítěte schopnost navazovat do budoucna obohacující vztahy (Sundrelandová, 2008).

Rozdíly mezi lidmi jsou dány rozdílnými sociálními okolnostmi a osobními zkušenostmi, které na nás působí od raného dětství. Od devatenáctého století se ale objevilo opačné stanovisko, které říká, že si v genech přinášíme sadu vlastností, kvalita potenci. V devadesátých letech minulého století se nakonec obě stanoviska shodly na společném výkladu. Rozdílnost mezi lidmi tady chápou jako interakci obou přístupů ukazujících, že díky své individuální genetické výbavě každé dítě vyvolává ve svém prostředí specifickou reakci (Možný, 2006). Z tohoto výkladu plyne, že i ve stejné rodině bychom měli každé dítě vychovávat jinak, jelikož je každé dítě odlišné a reaguje tedy i na stejné podněty rozdílně.

1.5 Pozitiva a negativa rodičovství

Příchod dítěte přináší pro celou rodinu zcela nový smysl života. Tak jako každá změna v životě sebou přináší svá pozitiva a také negativa.

Pozitiva rodičovství lze shrnout do několika bodů.

1. Dochází k rozvoji vztahů, ať už mezi dítětem a rodiči, ale také mezi rodiči navzájem, kteří se vidí v nových rolích rodičů
2. Člověk má pocit životního naplnění
3. Uspokojení pocitu pokračování rodu do budoucnosti
4. Vnímání rodičovství jako pocitu výzvy a dochází k novým podnětům k poznávání
5. Rodičovství je chápáno jako známka dospělosti; tento názor uvádějí spíše ženy.

Nejčastěji uváděná negativa jsou:

1. Mateřství působí negativně na kariéru matky
2. Narození dítěte přináší finanční zatížení
3. Pocit omezení osobní svobody

4. Rodičovství přináší často negativní dopad na partnerský život, jelikož partneři nemají na sebe již tolik času (Sobotková, 2001).

Každý budoucí rodič si musí své životní priority rozmyslet, jakým způsobem si plánuje svůj následující život, čeho chce v životě nejvíce dosáhnout a co je pro něj nejdůležitější. Když už se dítě narodí, je potřeba věnovat mu všechny své síly a rodičovskou lásku. Je pozdě uvažovat, co by ještě mohl člověk v životě dosáhnout, kdyby se dítě narodilo později. Tady už je potřeba všechny své další životní potřeby odložit na druhou kolej.

Moderní představy o rodinném životě se opírají o pevně zakořeněnou myšlenku a ekonomickou nezbytnost, že musí pracovat vždy oba rodiče. Tato rodinná forma je těžko slučitelná s větším množstvím dětí, a také proto více uvažuje o negativních aspektech rodičovství. Zaměstnání a profesní kariéra je pro stále více žen vnímána jako priorita a příčina poklesu hodnoty dítěte. Jde o nejčastější příčinu, proč dochází k odkládání nebo k úplnému odmítání mateřství. Plození dětí v současné době ztratilo svůj spontánní charakter. Lidé nad rodičovstvím více uvažují a provádějí různé finanční i časové kalkulace. Po roce 1989 česká rodina přestala být pro mladší společnost prioritou, jelikož došlo k rozvoji nových příležitostí, které se především týkaly profesní kariéry, cestování, volného času či spotřebního života. Lidé začali hodně slevovat z ideální představy mnohačetné rodiny. Dnes se většinou přiklánějí ke dvěma dětem, ale mnohdy ani tohoto počtu nedosáhnou (Syravátka, Hora, 2008).

2 VÝVOJ RODINY

V úvodu této kapitoly bych se chtěla věnovat definicím rodiny a jejich následným zhodnocením. V další části bych popsala rozdíly dnešní a dřívější rodiny. V čem mají výhody a v čem nevýhody. Jak se žilo lidem v rodinách dříve a jak žijí lidé rodinným životem dnes.

2.1 Definice rodiny

Vybrala jsem 2 definice k jejich vzájemnému porovnání.

Definice podle Jandourka (2001, s. 206) zní: „Rodina je forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti. Další znaky toho co a čím je rodina jsou sociokulturně podmíněny. Patří k nim společné bydlení, příslušnost ke společné příbuzenské linii, společná produkce a konzumování statků atd.“

Na mne tato definice působí jako logicky uspořádaná, ale s větší mírou materiálního myšlení. Není zde popsána citová stránka rodiny, která je podle mě ta nejdůležitější. Vystihuje tedy spíše stránku praktickou.

Výrostek a Slaměník (1998, s. 84) tvrdí, že: „Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří postoj k personálnímu okolí, k sobě samému i společnosti obecně.“

Tato druhá definice už se více nad rodinou zamýšlí, je tedy propracovanější a už obsahuje i její vnitřní podstatu a vše, co pozitivního rodina poskytuje svým rodinným příslušníkům do života. Tato definice je mi bližší, jelikož se nad ní člověk může více zamyslet a lépe a konkrétněji si rodinný život představit se všemi jeho náležitostmi.

2.2 Tradiční rodina

Na konci 19. století stále ještě existovaly dva rozdílné světy: svět mužů a žen. Svět mužů byl pokládán za nadřazený a pro ženy nedosažitelný. Tento svět obsahoval soupeření, fyzickou odolnost, sexuální zdatnost, intelektuální činnosti, nadvládu, tvrdost, moc a sílu a ochranu slabých. Aby muž do tohoto světa mohl patřit, musel umět své city potlačit a dokazovat svou fyzickou statečnost. Muži se takto stávali více zranitelnými a častěji než ženy a z toho důvodu i častěji onemocněli různými nemocemi. Muži tedy umírají dodnes dříve než ženy. Oproti tomu svět žen je světem slušnosti, jemnosti, přívětivosti, rození dětí, jejich výchovy a služby manželům. Od ženy se očekávalo, že svůj svět zaplní domovem, manželem a dětmi. Ženy tak potlačovaly svou intelektuální stránku, aby mohly být společenským vzorem pro manželství (Satirová, 1994).

Společnost se jistě od této doby velmi změnila, především co se týče pohledu na poslání žen. Každá žena, už si v dnešní době rozhoduje o svém životě sama a nenechává se manipulovat tradičními názory a povinnostmi. Ženy jsou čím dál více emancipovanějšími a snaží se, aby ve svém životě byly nezávislé a úspěšné.

Ovšem v odlehlejších vesnicích, kde je horší přístup do větších měst, může stále i dnes tradiční představa o rodinném životě přetrvávat. Na vesnicích vidíme dodnes, že jsou rodiny početnější, ženy jsou s více dětmi na rodičovských dovolených mnoho let a ztrácí tak postupně své sociální kontakty. Poté co děti vyrostou, obtížně hledají nové zaměstnání a z toho důvodu je spousta rodin na vesnicích na nižší sociální úrovni než ve městech.

Celkový trend snižování počtu dětí v rodinách začal už na konci 50. let a spolu s tím se začala také zvyšovat rozvodovost. Dospívající mládež si začala klást otázku o samotném smyslu tradiční rodiny. Západní Evropou a USA prošla vlna nepokojů a radikálních hnutí. Tradiční rodina začala být vnímána jako ideologický a utlačující koncept (Možný, 2006).

Jednou z nejvýznamnějších změn, které přispěly ke stabilitě společnosti, byla změna ve výběru manželského partnera, kterého původně určovali rodiče. Partner byl vybírán z pohledu společenského postavení rodiny, majetku a kulturního prostředí (Možný, 2006).

Tato změna v rodinném životě, která patřila k nejvýznamnějším, byla samozřejmě pozitivní. V dnešní době si už člověk těžko dovede představit, že by mu rodiče určili životního partnera bez jakýchkoli námitek. Dnes jsme mnohem samostatnějšími a nezávislejšími než tomu bylo dříve. Rodiny byly více semknuty a často bydlely dvě generace pohromadě. Pozitivní na tom všem byla jistě rodinná stabilita, jelikož lidé měli větší zodpovědnost ke svým rodičům a novým zakládajícím rodinám. Rodiče dokázali většinou odhadnout, kdo by byl z jejich pohledu pro svého potomka vhodný. Dnes si zamilovaný člověk na začátku vztahu takové otázky neklade. Neřeší jakého je postavení, zda kulturního, náboženského vyznání či jak je finančně zaopatřený. Tyto otázky si začne člověk klást, až přijdou problémy a to si myslím, že je důvodem proč častěji dochází k rozvodům a rozchodům než tomu bylo dříve.

2.3 Současná rodina

Dnešní rodiny jsou založeny spíše na vzájemné lásce a úctě, což je samozřejmě žádoucí. Tato citová pouta jsou ale velmi jemná a tedy velmi zranitelná. Dnešní rodiny jsou proto více nestabilní a častěji tak dochází k rozvodům než v rodinách dřívějších, které chápaly děti spíše jako pracovní sílu, a kde byla úmrtnost dětí mnohem vyšší. Naprostá většina dnešních rodin preferuje nízký počet dětí, tedy jedno nebo dvě. Tímto je ale ochuzuje o pocit zodpovědnosti za druhé, jelikož se dítě nemá kde naučit, jak se starat o někoho jiného, což bylo v dřívějších vícedětných rodinách samozřejmostí. Rodičovství je v nás tedy biologicky zakotveno, ale dnešní doba může tuto naši potřebu potlačit (Dunovský, 1986).

Během druhé poloviny 20. století prošla rodina v západních zemích zásadní proměnou. Proměnily se jak normy, tak i reálné chování a dříve standardní model startu rodinného života, který měl stanovený postup: sňatek, založení společné domácnosti a narození dítěte. Lidé dnes volí jinou posloupnost událostí či do manželství vůbec nevstupují. Preferovanou formou života se stala nesezdaná soužití (Hamplová, 2003).

Je pravda, že dnešní cyklus života nemáme tak nalinkovaný jako dříve. Některé období přeskočíme a k některému se zase vrátíme. Myslím si, že je určitě pozitivní raději nejdříve zjistit, jak se nám s vybraným partnerem žije, jak jsme vzájemně naladění

a schopni společného soužití. Teprve potom je vhodné plánovat závaznější životní kroky. Dříve tomu bylo právě naopak, na čemž ztroskotala spousta manželství.

Současnou rodinu můžeme nazvat také jako rodinu zaměstnané ženy. Dnes je zaměstnání obou rodičů ekonomickou nutností. S průměrným platem muže je dnes málokterá rodina schopna vystačit. Současná žena je tedy více přetěžována požadavky, které jsou na ni kladeny, jak z pracovního prostředí, tak z domácnosti. Jelikož jsou ženy pod vlivem velkého množství povinností, jsou v rodinném soužití častěji nespokojeni než muži a častěji podávají žádosti o rozvod (Matoušek, 2003).

Dá se tedy říci, že současná společnost, která je uspěchaná a náročná na požadavky nás nutí být ve stresu. Tento uspěchaný způsob života potom odnáší naše vlastní rodina, a proto dochází častěji k rozvodům než dříve. Spousta žen a ještě více mužů se vrací ze zaměstnání až na sklonku dne, což nás nutí být více samostatnými a také ekonomicky nezávislími. Ekonomická nezávislost je také jedním z důvodů zvyšování se rozvodovosti.

Vzorci chování v rodině jsou dnes vystaveny výraznému vlivu transferu majetku, peněz, růstu bohatství a propadu životní úrovně. Setkáváme se často s nutností adaptovat se na nové podmínky jako je např. sociální nejistota. Tyto podmínky posilují ekonomickou funkci a prohlubují sociálně ekonomické rozdíly. Dochází ke změnám stereotypů, včetně proměn ženských a mužských rolí. Změny postavení mužů a žen ve společnosti ovlivňují také podobu dnešního rodinného života (Čermáková, Maříková, Šanderová, Tuček, 2000).

Dnes je jednoznačně společnost vůči rodinnému životu tolerantnější. Není tedy tvořena jen klasickými nukleárními rodinami, které vznikly po sňatku manželů. Současné domácnosti jsou tvořeny rekonstruovanými rodinami, nesezdanými partnery, páry stejného pohlaví, singles apod. Každý člověk by si měl žít tak, jak mu to v životě vyhovuje a neomezovat se tradičními stereotypy. Dnešní společnost nás k takovému svobodnému názoru i vede.

Mít děti a trvalý partnerský vztah je ale stále chápáno jako naplnění vlastního osudu a zůstává pro většinu z nás kotvou života (Možný, 2006).

3 ROLE OTCE

Pro dítě je od narození jednoznačně nejdůležitější matka, která mu dala život, a která je zpočátku zdrojem jeho obživy a následně první člověk, se kterým dítě naváže blízký vztah.

Pro dítě je později, když začíná vnímat více své okolí, velmi důležitý také otec. Je zdrojem nových poznatků, které mu matka nemůže poskytnout, jelikož každé pohlaví se k dítěti staví trochu jinak. Pokud je to potřebné, je tedy dobré, aby se rodiče dokázali navzájem zastoupit.

Pokud vychovává děti samotná matka, je problém v dosažení přísnosti, která vychází z tvrdosti, což je u žen nepřírozené a musí tak vynaložit spoustu energie. U mužů je tvrdost mnohem více přirozená, jelikož plyne z mužské bojovnosti. Přísnému chování se lze naučit, ale žena by neměla zapomenout také na soucit a mírnost, což se u osamocených matek může stát (Biddulph, 2000).

Otec je od chvíle, kdy dítě začne vnímat svět kolem sebe zástupcem jedné poloviny lidstva. Ztráta muže v rodině znamená, že se dítěti ztrácí příležitost k rozvíjení a kultivaci potenciálu daného mužským pohlavím. Mužské vzory nepotřebují jen chlapi, ale také dívky, aby si v interakci s nimi dokázaly vyzkoušet svou ženskost. Vědomí vlastní identity se utváří dříve a lépe tehdy, když dítě žije v úplné rodině. Dítě tak zažívá jeden vztah k matce a druhý k otci, ale navíc je ještě svědkem třetího vztahu mezi rodiči navzájem. Z této zkušenosti se učí mít vědomí vlastní svébytné osoby. Pro starší děti je otec především zdrojem aktivity a zábavy. Tatínkové mluví na dítě jiným způsobem, nosí jiné věci, něco jiného mu ukazují a mají jiný projev. Dítě tak poznává jak roli mateřskou, tak roli otcovskou (Matějček, 1994).

Pro dítě je tedy otec vysloveně nenahraditelnou osobou, která ho provází jeho dětstvím, ukazuje mu vzorce chování a připravuje na svůj budoucí život. Dítě tak může pochopit spoustu věcí z více pohledů, jelikož každé pohlaví vidí různé věci jinak a jinak na ně reaguje. Proto je potřeba dát mužům příležitost, aby se na vývoji malého dítěte rozhodně podíleli po všech stránkách. Vztah dítěte s otcem pomáhá upevnit dítěti sebevědomí a pocit sounáležitosti, dítě je také schopno se v dospělosti lépe prosadit.

Péče o dítě byla dříve výhradně ženskou záležitostí. Těhotenství ženu s dítětem intimně seznamuje. Po porodu následuje kojení, péče o dítě a vzájemná blízkost. Mateřské

biologické pouto pak přechází v pouto psychologické a to pak vytrvá po celý život. Proto navazování vztahu otce k dítěti vede jinou cestou. Muži se s dítětem seznamují prostřednictvím péče o něj, čímž mohou dávat najevo více citu a sdílet s nimi mnohem více času a zážitků. Dnešní tatínci si tedy více užívají rodinného života, než tomu bylo dříve. Problém ale je, že se často na svou novou roli nestačí připravit a nedovedou si s ní tak rychle poradit jako matky. Je potřeba si uvědomit, že otcovství sebou přináší více starostí, práce a méně pohodlí. Většina mužů také vnímá, že ženy o ně ztratily zájem (Matějček, 1994).

Matějček (1989, s. 57-59) tvrdí, že: „Základním požadavkem dítěte je od rodičů cítit se bezpečně, a to by mu měli zajišťovat jak matka, tak i otec, bez ohledu zda jsou rodiči biologickými či adoptivními.“

4 ODLOUČENÍ MATKY OD DÍTĚTE

Každá žena, která se v průběhu rodičovské dovolené snaží provozovat ještě další aktivity, musí být smířená s tím, že bude muset dítě na nějaký čas opouštět. Každá matka to může vnímat jinak, každé dítě je jinak citlivé a také záleží v jakém věku dítě právě je.

Maminky, které se ale rozhodly studovat, musí občas své dítě dát na hlídání, v tom lepším případě osobě blízké, v tom horším neznámému člověku (např. najaté chůvě), či lze využít zařízení určená pro nejmenší děti od jednoho roku.

V každé ženě je zakódováno, že má svému dítěti zajišťovat bezpečí, chránit jej, pečovat, podporovat a hlavně u něj neustále být. Proto některé maminky, které jsou úzkostlivější, mohou odchod od dítěte a předání do péče druhé osoby hůře snášet a mít pocit, že dítě zanedbávají a nemohou se mu stoprocentně věnovat.

Z vlastní zkušenosti vím, že péče o dítě a zajištění chodu domácnosti s každodenními povinnostmi je samo o sobě náročná práce, která vyžaduje spoustu úsilí a pevných nervů. Pokud si maminka přibere ještě další povinnost navíc, ať už se to týče zaměstnání či dálkového studia, je to pro ni velmi náročné jak psychicky tak i fyzicky.

Pro dítě také není snadné se s matkou rozloučit a být s někým jiným, byť i známým. Samozřejmě záleží na věku dítěte. Nejnáročnějším obdobím pro většinu dětí je období kolem osmého až devátého měsíce, kdy dochází k tzv. separační úzkosti.

Jungwirthová (2009, s. 70) tvrdí, že: „Období separační úzkosti je vývojově podmíněné a zcela normální. U některých může proběhnout nepozorovaně, u jiných může mít ovšem až dramatický průběh.“

Dítě už si v tomto období začíná určovat samo, s kým chce a s kým nechce kontakt udržovat. Neměli bychom tedy dítě do ničeho nutit. Není ale ovšem správné, aby se jeden z rodičů stal pro dítě nenahraditelným. Rodič se tak může stát otrokem svého dítěte a stává se tak, že se přestane věnovat jiným povinnostem či zálibám. Pocity únavy, vyčerpanosti a nervozity se pak mohou projevit na další nesprávné výchově dítěte.

Pro některé děti je problém pouze ta chvíle, kdy se musí s rodičem rozloučit. Vhodnější metoda je tedy dítě, které už nám rozumí, upozornit na odchod předem, přitom ale při

odchodu na sebe zbytečně neupozorňovat a předejít tak zbytečnému pláči dítěte (Jungwirthová, 2009).

Úzkost z odloučení přetrvává často až do pěti let věku dítěte.

Když se matka ztratí kojenci z dohledu, začne cítit silnou úzkost. Tyto nepříjemné pocity dítěte by měl brát rodič vážně, jelikož v raném dětství je rodič symbolem bezpečí.

Tato dětská úzkost je geneticky podmíněna, jelikož v časných stádiích evoluce bylo pro mládě nebezpečné zůstat samo bez matky. Křik a pláč byl důležitý nástroj k upozornění rodičů, kde se nachází, jinak by nepřežilo. Při zpanikaření dítěte dochází k nebezpečnému nahromadění stresových hormonů v mozku. Dochází tak k vytváření hustých spojů mezi buňkami systému strachu, který je nadměrně aktivní a ovlivňuje duševní život v pozdějším věku. Časté vystavování dítěte těmto nepříjemným pocitům se může do budoucna projevat fobiemi, obsesemi nebo ustrašeným, vyhýbavým chováním (Sunderlanová, 2008).

Když už se matka rozhodne studovat při dítěti, je nejdůležitější si umět zorganizovat čas a určit si priority, které chce ve stanoveném čase zvládnout. Jakmile toto pravidlo dokáže dodržet, dostane chaotické množství činností určitý řád.

5 ZAMĚSTNÁNÍ JAKO JEDNA Z PŘÍČIN STUDIA MATEK

Jedním z důvodů proč ženy na rodičovské dovolené studují vysoké školy, je možnost lepšího uplatnění na trhu práce. Když má žena malé dítě je to pro spoustu zaměstnavatelů nevýhoda. Často důvod proč ženu na pracovní pozici nepřijmou. Dnes je jedním z hlavních kritérií pro přijetí do zaměstnání, mít co nejvyšší vzdělání. Proto pokud je žena po rodičovské dovolené a nemá nástup do původního zaměstnání jistý, je pro ni vysokoškolský titul výhodou.

Pro ženy je složitější spojit svůj pracovní a rodinný život. Žena má všeobecně více povinností než muž. Ve většině případů se ženy více věnují svým dětem a ostatním povinnostem v domácnosti. Proto vývoj kariéry u žen nastupuje až v období, kdy jsou děti samostatné.

5.1 Vývoj zaměstnanosti žen

Zaměstnanost žen a přístup společnosti k ní se v průběhu času měnila. Po 2. světové válce byly ženy přinuceny odejít do domácností a rodin, vdát se a zakládat rodiny. V 60. letech, kdy docházelo k ekonomickému růstu, pracovní trh začal ženskou sílu opět přijímat. Ženy však zaujímaly pouze nízkostatusové pozice. Některé profese pro ně byly dokonce nepřipustné (Čermáková, 2000).

V západních zemích v 70. letech se začalo rozmáhat feministické hnutí. Velký důraz kladlo především na ekonomickou nezávislost žen. Šlo o první generaci žen, která vnímala absolvování vysoké školy jako normální součást života i pro ženskou populaci. Ženy už se nedokázaly smířit s postavením, které jim odkazovaly jejich matky. Feministické hnutí také zdůrazňovalo, že práce v domácnosti je stejně sociálně významná a náročná jako práce mužů v zaměstnání. Kapitalismus ji ale vnímá jako práci podřadnou, jelikož preferuje sféru produkce zboží před sférou práce v domácnosti, která je neplacená (Možný, 2006).

Po roce 1989 u nás začalo docházet k prosazování žen i na pozicích, které vyžadovaly vysokoškolské vzdělání (Čermáková, 2000). Zatímco v období socialismu mohl model dlouhodobé rodičovské dovolené fungovat bez problému. Po roce 1989 se podmínky trhu práce stávají vůči těm, kteří přerušují kariéru na delší dobu daleko složitější

(Syravátka, Hora, 2008). Ženy se tedy poprvé začínají potýkat s nezaměstnaností, na druhou stranu mají ale možnost začít podnikat.

Zaměstnanost žen velice zasáhla nejen do života každé rodiny, ale ovlivnila i dělbu práce ve společnosti a sociální vzorce chování mužů a žen (Čermáková, 2000).

5.2 Současná situace

Dnešní ženy začínají budovat svou kariéru zhruba o šest let později než muži. Cyklus práce a kariéry je u žen často přerušován odchody na rodičovské dovolené. Prostor pro chování ženy na rodičovské dovolené často vymezuje manžel nebo její děti. Přestože naprostá většina žen svou pozici vnímá jako dobrovolnou, je potřeba se zamyslet zda není toto chování vnucené, ať už kulturním či sociálním prostředím, které vytváří bariéry a limity pro jejich chování (Čermáková, 2000).

Myslím, že tato myšlenka je ve své podstatě hodně zajímavá. Existuje totiž spousta žen, které jsou doma s malými dětmi, které to vnímají jako svůj úděl a vzdávají se proto často svých ambicí, koníčků a bývalých sociálních kontaktů. Mají totiž jednoduše jiné starosti, úkoly a nedostatek času se věnovat jiným aktivitám, než je starost o malé dítě. Tím se pak stávají omezenými a strnulými jen na určitou oblast a ztrácí všeobecný rozhled. Muži takovýto přístup žen často chápou jako něco přirozeného. Nevnímají, jakou oběť tím musí žena přinášet a vzdávat se spousty věcí ve prospěch rodiny.

Muži to mají v jistém ohledu mnohem jednodušší, jelikož nemusejí měnit svůj rytmus života tak často jako ženy, nemusejí se vzdávat svých koníčků, zálib a zábavy. Žena se musí dokázat vyrovnat s různými etapami svého života a často i několikrát se přeorientovat na zcela jinou problematiku. Není pro ni jednoduché po několika letech v domácnosti, bez jakýchkoli pochybností, nastoupit do zaměstnání a přijmout tak nový každodenní režim. Naopak při odchodu na rodičovskou dovolenou se musí rovněž přeorientovat na úplně jinou formu práce, která je ovšem mnohdy náročnější než práce v zaměstnání.

V současné době existují v české rodině dvě pravidla, která se týkají zaměstnanosti žen:

- 1) Zaměstnaná žena je lepší variantou než žena v domácnosti a to nejen pro sociální a emoční kapitál rodiny, ale také pro ženu samotnou, tzn. pro její nezávislost, seberealizaci, vlastní příjem atd.
- 2) Není-li zaměstnanost žen opřena o vzdělanostní a kvalifikační růst, pak stagnuje. Pracovní systém má sklon ekonomicky kořistit ženskou pracovní sílu a vytlačovat ji na sekundární trh práce (Čermáková, Maříková, Šanderová, Tuček, 2000).

Problémem dnešní doby u zaměstnaných žen je harmonicky propojit potřeby rodiny a zaměstnání. Změny působící na matky a zaměstnané ženy dnešní doby jsou: sociální změny v oblasti formování a života rodiny, proměny genderových vztahů, zvyšování účasti žen ve vzdělání, na trhu práce a ve veřejné sféře a změny v hodnotách postmoderní společnosti. Většina žen chce mít možnost založit rodinu a současně realizovat svou pracovní dráhu. Rodinná politika se ale stále více odklání od opatření, která by pomohla zlepšit možnosti maminek v jejich pracovním uplatnění, a podpořit tak spojení zaměstnání s péčí o děti a prací v domácnosti (Sirovátka, Hora, 2008).

S názorem o dnešní rodinné politice rozhodně souhlasím. Dnešní doba není pro průměrné občany, co se týče možností uplatnění na trhu práce vůbec jednoduchá a pro maminky s dětmi už vůbec ne. Je těžké pro ženu s dětmi a průměrným platem muže udržet slušný standard rodiny. Proto je na ženu kladen velký tlak, aby její rodina mohla žít slušným životem a zároveň se jí mohla dostatečně věnovat. Na druhou stranu mají dnes ženy s malými dětmi větší možnosti než dříve, a proto spousta z nich využívá možnost zvýšit si své vzdělání. Jelikož nároky v zaměstnání jsou čím dál vyšší, je potřeba se ve svých schopnostech a dovednostech neustále zdokonalovat. Není to vůbec jednoduché spojit studium či zaměstnání s péčí o dítě, ale dnešní doba si to jednoduše žádá.

6 PODSTATA VZDĚLÁVÁNÍ

Pod pojmem vzdělávání si může každý představit něco jiného. Někdo vidí školu a nepříjemné učení, někdo si představí nové zajímavé vědomosti, informace, životní výzvu nebo zážitky s tím spojené. Někteří lidé, např. lékaři se celoživotně vzdělávají a vnímají tedy vzdělávání jako svou zálibu, která je obohacuje v životě jak pracovním, tak osobním.

Pojem vzdělání lze obsahově vymezit pomocí 3 atributů:

- 1) Vzdělání je vyjádřením určité kvality, nejde tedy jen o znalosti, dovednosti a schopnosti.
- 2) Vzdělání označuje hodnotu samo o sobě. Je něco více nebo něco jiného než schopnosti a ochota vyplňovat společenské role.
- 3) Vzděláním se označuje něco obecného. To co mohou alespoň potencionálně sdílet všichni. Nemůže být jen privátní nebo skupinovou záležitostí, musí vyjadřovat odraz společné a potencionálně všemi akceptovatelné kultury (Beneš, 2002).

Člověk by se neměl vzdělávat jen pro to, aby svou kvalifikací uspokojil společenský tlak. Vzdělání má být pro člověka prožitkem, ukájením jeho vnitřní potřeby a potřeby dovídání se. Vzdělávat a učit se může být stejně důležité jako potřeba dýchání, přijímání potravy a spánku (Bočková a kol., 1995).

Oba tito autoři se snaží ukázat obecnější pohled na vzdělání. Vnímají jej jako všeobecnou hodnotu, která nás utváří a je nedílnou součástí našeho života. Ať už se vzděláváme přímo ve škole nebo se učíme zkušenostmi získanými v průběhu našeho života, které nás také obohacují a učí praktickým dovednostem.

Výsledkem vzdělávání je dosažené vzdělání to, čeho chceme dosáhnout, to co je pro nás za vynaloženou snahu odměnou.

Pro člověka, který se vzdělává, je výhodné, když své vzdělání vnímá jako svou potřebu, jako něco pozitivního, co může obohatit jeho osobnost. Přijímá tak učení s větším nadhledem a pozitivním přístupem.

Vzdělání můžeme také chápat jako významný aspekt ovlivňující ekonomický potenciál člověka a stejně tak jeho kulturní a hodnotovou orientaci. Také nepřímo ovlivňuje

demografické chování, a to především tím, že vyšší vzdělání vyžaduje delší školní docházku. Studium kromě jiného ještě snižuje množství času a energie, které má člověk k dispozici k vykonávání alternativních rolí. Jedná se především o ty, které jsou časově náročné, jako je např. role manželská a rodičovská. Existuje velké množství podnětů vyžadujících setrvání ve škole a odložení manželské a rodičovské role. Mezi hlavní motivy patří zvýšení budoucího výdělečného potenciálu, životní úrovně s možností založení vlastní domácnosti (Hamplová, Rychtaříková, Pikálková, 2003).

Jako jeden z důvodů, proč lidé v pozdějším věku či ženy na rodičovské dovolené začnou opět studovat, je pocit seberealizace. Může to být individuální vnitřní pocit ve svém životě ještě něčeho dosáhnout. Pokud má člověk možnost se pustit do této životní výzvy, je to pro jeho osobní rozvoj jenom dobře.

Seberealizace či tvorba osobnostní identity je v současné době chápána jako rozvoj individuality v osamění, tedy vně společenských tlaků a poměrů a vně mezilidských vztahů. Pokud chceme být sami sebou, měli bychom být něco víc než jen nositeli společenských rolí nebo funkcí, víc než pracovní síla, občan, rodič, daňový plátec či konzument (Beneš, 2002).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 METODOLOGIE VÝZKUMU

Na úvod jsem k vymezení výzkumu zvolila odbornou definici podle Gavory (2000, s. 11), která zní: „Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky.“

7.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém formuluji jako otázku: Myslí si studující matky, že studium významně působí na jejich rodičovství?

Tento problém jsem se rozhodla zkoumat, jelikož jsem sama studující matkou a samozřejmě mě tedy zajímá. Navíc si myslím, že tato problematika žen, které jsou studentkami a zároveň matkami nebyla dosud moc zkoumána. Pro ženu není jednoduché sloučit několik sociálních rolí dohromady a všechny zvládat podle svých představ. Proto jsem chtěla zjistit, jakým způsobem tuto nelehkou situaci zvládají jiné matky.

7.2 Cíl výzkumu

Hlavní cíl výzkumu formuluji následovně:

Zjistit zdali a v čem studující matky vnímají studium jako významný aspekt působící na ni, její dítě a jejich vzájemný vztah.

Cíl výzkumu obsahuje následující podcíle:

- 1) Zjistit jestli ženy informace získané v průběhu studia aplikují do praxe. A jak?
- 2) Zjistit zda si ženy myslí, že mohou své dítě vlivem studia ochuzovat. A pokud ano, čím?
- 3) Zjistit zda si ženy myslí, že mohou své dítě vlivem studia obohacovat. A pokud ano, o co?
- 4) Zjistit co pozitivního ženám studium do mateřství přineslo.
- 5) Zjistit co negativního ženám studium do mateřství přineslo.

- 6) Zjistit jakým způsobem řeší hlídání dítěte při studiu, a jestli si myslí, že odchody od dítěte jej mohou ovlivnit.
- 7) Zjistit v čem je podle žen výhoda studovat při rodičovské dovolené.

7.3 Druh výzkumu

Rozhodla jsem se pro kvalitativní výzkum, jelikož si myslím, že je vzhledem k povaze mého tématu práce vhodnější. Jako výzkumník jsem byla se svými informanty v bližší a neformální interakci, díky čemuž jsem mohla vnímat další aspekty, jako jsou např. osobnost informanta, reakce, gesta, další připomínky, atd. Kvalitativní výzkum má pro informanty lidštější přístup a je více osobní. Vnímá člověka celistvě nejen podle kvantity získaných dat.

Maňák a Švec (2004, s. 22) tvrdí, že: „Kvalitativní výzkum jde oproti kvantitativnímu výzkumu více do hloubky zkoumaných jevů, které se ale zároveň snaží začlenit své zkoumání do širšího kontextu.“

Miovský (2006, s. 17) o kvalitativním výzkumu říká: „Klíčovými termíny u kvalitativního výzkumu jsou jedinečnost a neopakovatelnost. Kvalitativní přístup se tedy nezřídka vyznačuje výzkumem fenoménů, které jsou jedinečné a neopakovatelné, a lidé je mohou vnímat velmi odlišně, v různých kvalitách a rovinách.“

Výhody kvalitativního výzkumu:

- 1) dochází k osobnímu kontaktu s účastníky výzkumu
- 2) povaha dat je hlubší a bohatší
- 3) funguje na principu otevřenosti, tzn., neomezuje se na vybrané proměnné a až v průběhu výzkumu výzkumník zjišťuje, jaký význam mají a jak se ovlivňují (Miovský, 2006)
- 4) má velkou potenci objevovat nové a nacházet konfliktní a sporné oblasti
- 5) má vysoký podíl intuice nad systematickým a analytickým přístupem s potenciálem přinášet mnoho nových a netradičních věcí (Maňák, Švec, 2004)

Nevýhody kvalitativního výzkumu:

- 1) je těžko schopen rozlišit podstatné od nepodstatného a tedy neumí vytvořit systematický popis a zpracování
- 2) je náročnější na čas při sběru dat a jejich zpracování
- 3) má nízkou schopnost systematicky a produktivně řešit konfliktní a sporné oblasti
- 4) vyžaduje od výzkumníka velmi dobrou orientaci ve zkoumané oblasti a vědomí rizika úspěšnosti výzkumu (Maňák, Švec, 2004)
- 5) výzkumník přímo nebo nepřímo ovlivňuje zkoumaný proces a mění jej
- 6) není možno jej opakovat, jelikož daný proces se odehrává pouze jednou a je vázán na celkový kontext
- 7) má nízkou schopnost nové věci ověřovat, klasifikovat a systematizovat (Mioviský, 2006)

7.4 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvoří 7 žen. Jejich průměrný věk je přibližně 30 let, tato informace není přesná, jelikož každé ženě nebylo příjemné sdělovat svůj věk. Z tohoto důvodu jsem se ptala místo konkrétního věku na věkové rozpětí s rozmezím 10 let. Zavedla jsem tedy 2 kategorie: 1. kategorie: věkové rozpětí 20-30 let, 2. kategorie: věkové rozpětí 30-40 let. Všechny ženy žijí ve Zlínském kraji. Pět z nich žije v okrese Zlín, jedna v okrese Kroměříž a jedna v okrese Vsetín. Šest matek studuje obor sociální pedagogiku ve Zlíně a jedna speciální pedagogiku v Olomouci. Všechny ženy jsou na mateřské dovolené s dítětem mladším 4 let a 2 z nich mají další starší děti.

Jednalo se o dostupný výběr. Jediným kritériem bylo, aby žena studovala a zároveň byla na rodičovské dovolené s dítětem, popřípadě více dětmi.

Tab. 1. Seznam informantek:

informantky	věkové rozpětí	počet dětí	věk dětí
Radka	30-40 let	1 dítě	1 rok
Petra	30-40 let	2 děti	3, 10 let
Michaela	20-30 let	1 dítě	3,5 roku
Hanka	20-30 let	1 dítě	1 rok
Jana	30-40 let	1 dítě	1 rok
Barbora	20-30 let	1 dítě	2 roky
Bohuslava	30-40 let	5 dětí	2, 5, 10, 16, 20 let

7.5 Zdroje dat

Jako zdroj dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Je to nejvhodnější forma rozhovoru, jelikož řeší nevýhody nestrukturovaného a strukturovaného rozhovoru a zároveň dokáže vytěžit maximum jejich výhod. Je tedy vhodným spojením těchto dvou forem.

Polostrukturovaný rozhovor musí mít určité jádro, tzn. minimum témat a otázek, které jsou potřeba probrat (Miovský, 2006). Jádrem mého rozhovoru je posouzení žen, v čem jsou pozitiva a negativa studia při dítěti, zda může mít vliv na dítě a celkové zhodnocení situace.

Otázky mého rozhovoru:

*Využila jste někdy teoretických poznatků o rodině získaných studiem do praxe?
Myslíte, že dítě studiem o něco ochuzujete?*

Nebo naopak myslíte, že studiem můžete dítě o něco obohatit?

Co pozitivního Vám studium do mateřství přineslo?

Co negativního Vám studium do mateřství přineslo?

Jak řešíte hlídání dítěte při studiu a myslíte, že mají ochody od dítěte na Vaše rodičovství vliv?

V čem si myslíte, že má studium na rodičovské dovolené výhodu?

Na toto jádro se pak mohou nabalovat další doplňující témata a otázky. Při analýze dat lze pak s tímto množstvím nadstandardních informací dále pracovat či jej ponechat stranou. Většinou se tyto otázky ukazují být velmi užitečné, jelikož pomáhají tazateli lépe uchopit výzkumný problém. Téma výzkumu tak můžeme rozpracovávat více do hloubky a dosáhnout tak vyšší přesnosti (Miovský, 2006). Podle potřeby také můžeme měnit pořadí otázek a spontánně tak reagovat na danou situaci.

7.5.1 Postup sběru dat

Dohromady se uskutečnilo 7 rozhovorů. Všechny proběhly na sjednaném místě mimo domácí prostředí žen. Rozhovory byly nahrány na diktafon a poté přepsány do přehlednější podoby. Při sepisování otázek jsem se snažila, aby obsahovaly všechny části tématu; tzn.: studium matky, vliv na dítě, vliv na matku, vliv na ostatní členy rodiny v aktuální situaci a zhodnocení matky, zda může mít její situace nějakou výhodu.

Každou matku jsem upozornila, že si její výpověď budu nahrávat na diktafon a zeptala jsem se jí, zda s tím souhlasí. Všechny ženy s nahráváním souhlasily. Ženy, které zveřejnily celé jméno, mi podepsaly souhlas s provedením a zveřejněním rozhovoru. Ostatní mi souhlas poskytly do nahrávky. Před nahráváním rozhovoru jsem se jich zeptala na základní údaje, jako je: jméno, věkové rozpětí, počet a věk dětí a místo pobytu.

Po vzájemném seznámení, osvětlení tématu mého výzkumu a navození přátelské atmosféry, jsme zahájily rozhovor. Kladla jsem otázky, tak jak jsem je měla připraveny, občas jsem se na některé doplňující informace, zajímavosti či nejasnosti doptala.

7.6 Analýza dat

Rozhodla jsem se pro metodu vytváření trsů, jelikož mi přišla jako nejvhodnější, vzhledem k tomu, že je založena na seskupování a konceptualizování jednotlivých výroků dle určitého kritéria, tzv. tematických překryvů, které se vyskytovaly ve

výpovědích. Podle Miovského (2006) tyto překryvy nacházíme v pasážích, které se týkají úzce ohraničeného tématu. Metoda vytváření trsů tedy umožňuje vytvářet skupiny na základě vzájemné podobnosti mezi zkoumanými jednotkami.

Mezi další nejčastější překryvy patří:

prostorový překryv – vyhledávání událostí, které se odehrály na určitém ohraničeném prostoru

časový překryv – vyhledávání událostí, které se odehrávají opakovaně ve stejném čase

personální překryv – vyhledávání událostí, které se odehrávají za určité konstelace osob

V rámci tohoto procesu tak vznikají obecnější, induktivně zformované kategorie, které se zařazují do dané skupiny neboli trsu podle určitých opakujících se znaků. Podstatou metody vytváření trsů je tedy srovnávání a seskupování získaných dat (Čermák & Štěpaníková, 1998) a má dimenzi určité hierarchizace, jelikož v ní kategorizováním zvolených základních jednotek vytváříme jednotky obecnější (Miovský, 2006).

8 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Vzhledem k cílům výzkumu jsem prostřednictvím metody vytváření trsů určila 5 skupin, které jsou podstatou všech rozhovorů:

- 1) využití teoretických poznatků ze studia
- 2) vliv studia matky na dítě
- 3) vliv studia na matku
- 4) hlídání dítěte a jeho vliv na něj
- 5) zhodnocení matky výhody situace

Tyto skupiny jsem zvolila jako zjednodušený přehled otázek rozhovoru, jelikož je to nejlépe přehledné a zpracovatelné. Předem jsem tedy předpokládala jejich rozložení.

Jednotlivé oblasti rozhovorů jsem zpracovávala pomocí kódování. Postupovala jsem vynecháním méně podstatných částí odpovědí a zaměřila jsem se na jejich podstatu a vzájemné významové podobnosti. Data jsem tedy převedla do významových jednotek, kterým jsem přiřadila názvy pomocí písmen.

8.1 Analýza trsů

1. kategorie: Využití teoretických poznatků ze studia

Tento trs se zabývá názorem matek, zda využívají informací, znalostí, které získaly ze studia.

Otázka: Využila jste někdy teoretických poznatků o rodině získaných studiem do praxe?

Zhodnocení odpovědí: Následující ženy reagovaly velmi pozitivně a ihned věděly příklad, jak využily získané znalosti. Dvě se dokonce shodly na alternativních pedagogických metodách. A jedna dokonce využila poznatků ve výuce cizího jazyka a při domácí výuce dcery. Tento výsledek je jistě pozitivní. Je důležité, aby člověk získané vědomosti dokázal také v příhodných situacích využít.

Petra: „Ano určitě, zaujala mě metoda Montessori. Zaujala mě na ni individuální práce, kdy si dítě samo řekne, co by chtělo dělat, v čem by se mohlo rozvíjet. Použila jsem to na praxi u malých dětí mladších 3 let. Líbí se mi na ni podpora emocí u dětí, aby dokázaly říct, co se jim nelíbí, dále se mi na ni líbí zvyšování sebevědomí a učení se sebeúctě. Uvědomila jsem si díky studiu i své chyby ve výchově. Využila jsem je nejen k dětem, ale i k sobě. Z předmětů jsem nejvíce využila pedagogiky, vývojové psychologie a celkově psychologických poznatků.“

Michaela: „Ano, využila. Zaujal mě předmět základy pedagogiky, kde jsem se dozvěděla více o alternativním školství. To mě zajímá i nadále, začala jsem se o toto více zajímat a investovat do vhodných hraček, pomůcek a domácích vzdělávacích možností dcerky.“

Bohuslava: „Myslím, že teorii ze školy využívám celkem hodně. Učím kroužky angličtiny a 3 roky jsem teď učila dceru doma. Určitě se mi hodila kromě angličtiny i vývojová psychologie, didaktika, sociální pedagogika i psychologie, ale i rodinné předměty jako psychologie rodiny, teorie výchovy a typologie výchovných potíží.“

Jana: „Teoretických poznatků o rodině jsem využila hlavně při výchově svého dítěte. Jsou to poznatky převážně z předmětu vývojová psychologie, kde jsem srovnávala vývoj své dcery jak psychický tak i fyzický s teorií, kterou jsem studovala. Velmi zajímavý byl také předmět psychologie rodiny.“

Zhodnocení odpovědí: Následující matky si nebyly hned jisté využitelností do praxe. Nedokázaly si vybavit určitý příklad, kdy by znalosti mohly využít, ale přikláněly se ze všeobecného hlediska spíše k pozitivní reakci. Jsem si vědoma, že v rychlosti si hned každý člověk nevybaví konkrétní příklady.

Radka: „Zatím, to nemůžu zhodnotit, jelikož jsem na mateřské krátkou dobu, ale pravděpodobně toho do budoucna využiju. Předměty, které mi přišly využitelné, byly vývojová psychologie, sociologie a psychologie rodiny.“

Hanka: „Přímo konkrétně si nejsem vědoma, ale jistě mi byly některé informace přínosem. Ať už to byly informace o výchově, rodině či rodinných vztazích. Velmi zajímavé byly v tomto ohledu předměty jako vývojová psychologie či psychologie rodiny.“

Barbora: „Některé teoretické poznatky do praxe využívám. Nedokážu teď uvést příklad, ale určitě mě zaujaly předměty jako vývojová psychologie nebo teorie výchovy.“

Vyhodnocení 1. kategorie:

Většina žen tedy poznatky ze studia ve svém rodinném životě využívá. Některé i hned věděly příklad, kdy konkrétní poznatky využily. Dvě matky se dokonce shodly na alternativních pedagogických metodách. Jedna z nich dokonce do pomůcek alternativní metody i investovala. Další ženy si nebyly zcela jisté, ale přikláněly se spíše k pozitivnímu názoru.

Předmět, který ženy nejvíce využívají, nebo jim v tomto ohledu přišel nejzajímavější, byla především vývojová psychologie, která byla označena celkem 6 ženami. Dalšími nejčastěji označovanými předměty, byly teorie výchovy a sociologie a psychologie rodiny.

2. kategorie: Vliv studia matky na dítě

Trs se zabývá otázkou, jakým způsobem vnímají matky vliv jejich studia na dítě (děti). Jakým způsobem může dítě ochudit a na druhou stranu obohatit.

1. subkategorie: Ochuzení dítěte vlivem studia

Otázka: Myslíte, že dítě studiem o něco ochuzujete?

Zhodnocení odpovědí: Tyto ženy rozhodně nesouhlasily s jakýmkoli ochuzováním dítěte z důvodu jejich studování. Jejich pozitivní pohled na tento problém je výhodný jak pro ně samotné, tak pro dítě a jejich vztah. Nestresují se představou, že dítě z důvodu studia něčím strádá. Spíše v tom vidí naopak výhody.

Radka: „Myslím, že tím určitě dítě neochuzuji, spíše naopak, protože kdybych byla pouze doma, tak bych své myšlení nerozvíjela. Dle mého je vhodné v průběhu mateřské ještě dělat nějakou další aktivitu, seberealizovat se.“

Bohuslava: „Mám pocit, že děti studium neochuzuje. S miminkem jsem školu na rok přerušila a v klidu odkojila, později už vše zvládli i jiní členové rodiny místo mě.“

Michaela: „Nemyslím si, že dítě o něco ochuzuji, tím, že studuji. Dceři se maximálně věnuji, studuji v době jejího spánku nebo využiji chvíli, kdy s ní tráví čas partner či prarodiče. Mám doma k dispozici svůj počítač s připojením na internet, nemusím tak někam cestovat, vše jde zvládnout z pohodlí domova.“

Zhodnocení odpovědí: Následující názory souhlasí s ochuzením dítěte a to především nedostatkem času, občasnými odchody a větším množstvím starostí. Tyto názory jsou pochopitelné, jsou to nevýhody každého studia.

Hanka: „Myslím, že především tím, že nejsem myšlenkami zcela u něj. Někdy dělám určitou činnost a při tom myslím, na to co mám ještě zvládnout do školy. Tím, že jsem ve stresu, se potom nechovám v některých situacích klidně a jsem tak více cholerická, čímž pak trpí hlavně dcera.“

Barbora: „Ochuzuji mé dítě jedině o mou nepřítomnost, kterou se mu snažím následně vynahradiť. Jinak v době mé nepřítomnosti má veškeré pohodlí, na které je zvyklé.“

Petra: „Z jedné strany ano, tím že jim nevěnuji tolik času, kolik bych jim věnovala, kdybych byla doma. Na druhou stranu ale nedokážu být několik let doma, aniž bych se seberealizovala, proto myslím, že je v jiném ohledu neochuzuji.“

Zhodnocení odpovědi: Tato žena byla naprosto kritická ke studiu a současnému mateřství. Pokud by se měla znovu rozhodnout pro tento typ studia v současné situaci, rozhodně by jej nezvolila.

Jana: „Své dítě svým studiem ochuzuji po všech stránkách. Nemůžu se mu věnovat tak důkladně jako maminky, které nemusí řešit studium. Jsem vyčerpaná, unavená, nevyspaná a podrážděná. Tohle vše potom projevuje na mých náladách, pohodě a psychice mého dítěte. Dcera cítí, že se jí nevěnuji tzv. na plný úvazek. Můžu konstatovat, že nejkrásnější období vývoje svého dítěte jsem promarnila.“

Vyhodnocení 1. subkategorie:

Menší polovina žen označila, že jejich studium nemůže děti nějak omezovat. Dívaly se na tento problém velmi kladně. Některé ženy vyjádřily souhlas s možným ochuzením dítěte. Názory matek se od sebe moc nelišily. Ženy nejvíce zmiňovaly, že dítě může být znevýhodněno především nedostatkem času na něj, více starostmi matky s negativním vlivem na dítě či občasnou nepřítomností matky.

2. subkategorie: Obohacení dítěte vlivem studia

Otázka: Nebo naopak myslíte, že studiem můžete dítě o něco obohatit?

Zhodnocení odpovědí: Téměř všechny ženy souhlasily s obohacením dítěte. Názory byly dosti podobné, většinou byly zmiňovány nové informace, poznatky ze strany matky nebo pocity seberealizace či dalších pozitivních pocitů ze studia, kterými mohou prostřednictvím svého zadostiučinění obohacovat své děti.

Radka: „Na základě získaných zkušeností z aktivit jako je i škola mohu dát více tomu dítěti. Odpočinu si u toho od dítěte a naberu novou sílu. Mám jiné myšlenky než jen kolem dítěte.“

Petra: „Když přijdu ze školy, cítím se spokojená, čerstvá, plná informací, realizovaná se spoustou nápadů, duševního nadšení. Studium je pro mě hodně důležité, jelikož je to má osobní potřeba, kterou dělám pro sebe. Tímto mohou ze mě děti profitovat. Čas, který tráví beze mě, mohou rozvíjet vztah s tatínkem. Tatínek se učí s dětmi lépe zacházet. Zapojí se tak více celá rodina, také babičky a přiučí se o péči mladšího sourozence i starší dcera.“

Michaela: „Nevím, jestli může obohatit přímo dítě, ale díky tomu že obohacuje mě, může to mít kladný vliv i na něj. Myslím, že pokud je studující maminka ve škole ráda, studium ji baví, může to pro ni být na rodičovské dovolené určité rozptýlení z celodenního kolotoče. Přijde mezi jiné lidi, je potřeba si trénovat mozek.“

Jsem také ráda, že jsem poznala plno nových lidí-spolužáků. Z některých jsou to již přátelé, se kterými se ráda vidím i ve volném čase.“

Hanka: „Obohatit asi jen těmi novými informacemi, které lze tedy potom aplikovat do reálu. A s jiným náhledem na mateřství, jelikož ho díky studiu člověk nevnímá jako jedinou hlavní činnost ženy. Cítím se tak více seberealizovaná a můžu tak být na sebe více hrdá, že nejsem jen uvázaná u dítěte a zvládám ještě něco navíc, což se potom může projevit ve vztahu k dítěti.“

Barbora: „Přikláním se spíš k názoru, že studiem můžu dítě obohatit. Jednak informacemi, které získávám a také osoby, které ho hlídají, jsou pro něj zpestřením. Dítě vidí jiný přístup ke své osobě a může se od jiných osob naučit něčemu novému.“

Bohuslava: „Během dne mě děti učit téměř nenechají, vše píšu, až ulehnu, takže si je užívám bez omezení a díky tomuto oboru studia možná i "profesionálněji", čili mělo by

to být pro mé děti spíše výhoda. Jelikož bydlíme na samotě u lesa, mohu své děti obohatit kromě mých poznatků i přivezenými nákupy a mým relaxováním, kdy se ráda vracím z města domů.“

Zhodnocení odpovědi: Tato žena nesouhlasila s jakýmkoli obohacením dítěte.

Jana: „Když se ohlédnu zpět, nenapadá mě nic, čím bych dítě mohla svým studiem obohatit. Spíše mu beru, než dávám.“

Vyhodnocení 2. subkategorie:

Ženy souhlasí s tím, že dítě může být z určitého pohledu jejich studiem obohaceno. Pouze jedna s tímto názorem naprosto nesouhlasila. Většina žen si myslí, že toto obohacení může proběhnout prostřednictvím její osoby, tzn. díky jejím novým informacím a poznatkům. Několikrát se objevil názor, že dítě může profitovat také díky matčině seberealizaci, spokojenosti či hrdosti získané vzděláním. Naprostá většina studujících matek tedy získává ze studia velmi pozitivní pocity, které je naplňují. V některých výpovědích bylo jako výhoda uvedeno rozvíjení vztahů s ostatními členy rodiny.

Celkové vyhodnocení 2. kategorie:

Matky si tedy myslí, že studium na jejich děti má určitý vliv. Většina se na tento problém dívá pozitivně. Naprostá většina souhlasila s obohacením dětí. Některé ženy si dokonce myslí, že jejich studium dětí ničím neochuzuje. 3 ženy se dokonce v obou otázkách této problematiky vyjádřily kladně.

3. kategorie: Vliv studia na matku

V této části řeším problém, jakým způsobem může studium působit na matku v její současné situaci. Co pozitivního a negativního studiem získala či ztratila.

1. subkategorie: Kladný aspekt, který matka získala studiem

Otázka: Co pozitivního Vám studium do mateřství přineslo?

Zhodnocení odpovědí: Všechny níže uvedené odpovědi obsahují pozitiva týkající se navazování a získávání nových přátelství. Jde vidět, že studentky sociální oblasti jsou opravdu sociálně založeny, a sociální obor je jim blízký. Jako další pozitivum je samozřejmě uvedeno získání vzdělání, dále je to spojení 2 sociálních rolí a s tím spojená hrdost a vyšší sebevědomí matky. Pozitivní je také možnost lepšího uplatnění na trhu práce.

Petra: „Celkový pohled na problematiku rodiny, mateřství, získání většího sebevědomí, že jsem dokázala spojit 2 sociální role matky a studentky. Do budoucna také předpoklad lepšího zabezpečení rodiny, lepšího uplatnění na trhu práce. Přineslo mi to také rozvoj mé osobnosti, a uspokojení potřeby zařazení se do okolní společnosti a navázání nových kontaktů.“

Michaela: „Přineslo mi, jak jsem již řekla, především rozptýlení od domácích prací a péče o dítě, nové přátele včetně jiných maminek na mateřské dovolené, možnost se dále vzdělávat a získat nové vědomosti.“

Jana: „Tak napadají mě akorát nové kontakty, přátelství a styk s jinou společností než jen s domácností a členy rodiny. Jinak si myslím, že to má více negativ než pozitiv.“

Barbora: „Pozitivního mi studium přineslo hlídání syna. Mé studium je hlavní důvod hlídání, na jiné věci využívám hlídání minimálně. Pozitivní je pro mě také získání nových přátelství a nových informací a dále je jistě pozitivní zvýšení si vzdělání a tím pádem větší možnosti při hledání zaměstnání po rodičovské dovolené.“

Bohuslava: „Myslím, že ten odstup a pohled na vlastní život z pozice studenta je ve stereotypu mateřských povinností opravdu přínosný, vzhledem k tomu, že jsem na rodičovské dovolené už téměř 20 let. Na studiu oceňuju také kontakt se spolužáky

a nutnost prokousat se nějakou odbornou literaturou, která se dá využít i při výchově všech našich dětí.“

Zhodnocení odpovědí: Pouze tyto ženy nezmínily jako pozitivum nová přátelství. U paní Radky je zajímavý pohled jak vnímá stresující situace. U spousty lidí je nedostatek času před zkouškami stresující aspekt, ale u ní je to právě opakem. Opět se také objevil názor na zvýšení sebevědomí a realizace své osobnosti.

Radka: *„Pozitivní, co mi přineslo, jsou nové informace. Co se týče stresu před zkouškami, tak to už ani nevnímám, jelikož nemám tolik času se věnovat učení a myslet na to, a tím pádem se nestresovat.“*

Hanka: *„Pozitivem mého studia je asi jen to, že nejsem uvázaná jen u dítěte a mohu se i jinak realizovat a zvyšovat si tak určitým způsobem i sebevědomí. Z pohledu dítěte je pozitivní, že si v mé nepřítomnosti může zvykat i na ostatní členy rodiny.“*

Vyhodnocení 1. subkategorie:

Jako pozitivum studia nejvíce žen označilo nová přátelství, kontakty, styk s jiným sociálním prostředím. Tento kladný aspekt zmínilo dokonce 5 žen. Jako druhá nejčastější pozitiva byly s očekáváním označeny nové informace, vědomosti a celkově proces vzdělávání. Ve výpovědích bylo také zmíněno zvyšování pocitu sebevědomí a realizování se i v jiné oblasti než v domácnosti. Dále se objevil názor na lepší možnosti při hledání nového zaměstnání a popřípadě i lepší zabezpečení rodiny. Objevilo se několik dalších názorů, které už byly individuální. Všechny ženy tedy něco pozitivního na studiu našly a jejich názory se od sebe výrazně nevzdalovaly.

2. subkategorie: Negativní aspekt, který matka získala studiem

Otázka: Co negativního Vám studium do mateřství přineslo?

Zhodnocení odpovědí: U všech následujících výpovědí je dominujícím negativem nedostatek času jak na sebe samu, tak na dítě. Tento aspekt je nepříjemný a to především tehdy, když je dítě malé a potřebuje velké množství pozornosti. Hlavně v zátěžových obdobích, jako jsou zkouškové období, je náročné vše zvládat podle svých představ a přání.

Radka: „Negativního asi jen to, že nemám na dceru tolik času, jako kdybych se starala pouze o ni.“

Michaela: „Negativního bych řekla, jen ztráta volného času pro sebe, méně spánku a nutné skloubení studijních povinností a péče o domácnost a dítě. Ale nevidím to jako velkou zátěž, dá se to zvládnout. Jsem ráda, že jsem začala studovat v době rodičovské dovolené a ráda bych ve studiu pokračovala.“

Jana: „Je toho dost. Studovat při mateřské dovolené je velmi náročné. Když jsem se takto rozhodovala, nečekala jsem, že to bude špatná volba. Především jde o čas, který nemůžu věnovat svému dítěti, v době kdy to nejvíc potřebuje. Dále jsou to povinnosti o rodinu, které nezvládám, tak jak bych chtěla. Dalším problémem jsou situace, když já nebo dcera onemocní. V takových případech je to pro mě nadlidský úkol vše zvládat.“

Barbora: „Negativní na studiu je nedostatek času nejen na dítě, ale také na sebe a své další koníčky a aktivity. Dále se často cítím hodně unavená a přepjatá. Samozřejmě dalším negativem je stres při zkouškách.“

Zhodnocení odpovědí: Tyto dvě ženy se shodly s názorem, že vlivem studia a stresu, který je jeho součástí, mají pocit duševní nepohody, která z toho plyne. Myslí si, že díky tomuto vnitřnímu nežádoucímu pocitu, mohou negativně působit na své děti. Obě také zmínily jako další hlavní negativum nedostatek času.

Petra: „Jednoznačně značné množství stresu, který na mě děti poznají, a určitým způsobem to má na ně vliv, jelikož nejsem v duševní pohodě.“

Hanka: „Negativního mi přineslo především nedostatek času pro sebe a nedostatek času, kolik bych chtěla věnovat dítěti. Dále vnímám, že díky školním požadavkům jsem

ve stresu, jelikož spojení mateřství a studia je dle mého náročné a věřím, že dítě pozná, když matka není v psychické pohodě.“

Zhodnocení odpovědi: Tato paní si uvědomuje spoustu nepříznivých jevů spojených se studiem, je si ale duchaplně vědoma, jak život a jeho překážky fungují. Je vidět, že už má určité životní zkušenosti, a jen tak něco ji nezlomí. Tento přístup se mi líbí ze všech výpovědí nejvíce, jelikož je vnímán s nadhledem.

***Bohuslava:** „Tak samozřejmě více práce, starostí a stresu před zkouškami. Někdy je toho opravdu moc a mám pocit, že už nic nezvládám. Říkám si ale vždy, že každé zatěžkávací období jednou skončí a zase přijde něco dalšího. Při studiu se každý musí smířit s velkým množstvím úsilí, práce a stresu. Není to zadarmo.“*

Vyhodnocení 2. subkategorie:

Všechny ženy jako negativum jejich studia označily nedostatek času na dítě či na sebe. Výsledek je pochopitelný, jelikož příprava na zkoušky, psaní různých prací a projektů a absolvování přednášek vyžadují spoustu času. Jako další negativum ženy vnímají stres, ať už jde o stres celkově ze školy či akutní krátkodobý stres před zkouškami. Stres je další samozřejmá věc, která je se studiem spojena. Je to tedy další očekávaný výsledek. 2 ženy se shodly na myšlence související se stresem, že studiem ztrácí jejich duševní pohodu, která se tak může negativně odrážet na dětech. Dále se ještě objevil podobný názor, který se týká nedostatku spánku a pocitu únavy při skloubení rolí matky a studentky.

Celkové vyhodnocení 3. kategorie:

Studium matek je náročná práce. Tak jak jejich studium může působit na jejich potomstvo, tak samozřejmě na ně samotné. Na ženu je kladeno v takovéto situaci spoustu požadavků a každá se s nimi musí nějakým vhodným způsobem vypořádat. Ženy na otázky týkající se vlivu studia odpovídaly dost podobně. Výpovědi se často téměř shodovaly a občas se objevil nějaký individuální názor či myšlenka. Pozitiva i negativa ženy označovaly v podobném množství. Každá si našla nějaké pro a proti. Nikdo nebyl naprosto optimistický ani pesimistický. Většina žen si uvědomuje, že

studiu musí něco obětovat. Objevil se i názor, že studium při rodičovské dovolené byla špatná volba. Někdo zase uznal, že se to zvládnout dá, a že se chystá ve studiu pokračovat. Takže každá žena svou situaci vnímá individuálně. Jako nejčastější pozitivum získané ze studia se objevilo navázání nových kontaktů a přátelství a jako nejčastější negativum byl označen nedostatek času na dítě a sebe samu.

4. kategorie: Hlídaní dítěte a jeho vliv na něj

Tato skupina se týká problematiky hlídání dětí z důvodu odchodů studujících matek, ať už jsou to odchody na přednášky, zkoušky či z důvodu přípravy na zkoušky v době zkouškového období.

1. subkategorie: Hlídaní dítěte

otázka: Jak řešíte hlídání dítěte při studiu?

Zhodnocení odpovědí: Následující matky zmínily, že jejich děti hlídají rodinní příslušníci, především prarodiče a otcové děti. Problém v hlídání dětí nevidí. Spíše to vnímají jako pozitivní aspekt studia. Pouze jedna si stěžuje, že partner není studiu nakloněn, ale děti z důvodu studia hlídá.

Radka: „Především ji hlídá babička a dědeček od manžela. Když je potřeba, tak ji kdykoli pohlídají, naopak jsou rádi a dcera je tam také moc ráda. Manžel také nevidí žádný problém ji pohlídat. Jsem si jistá, že před státnicemi se o ni dobře postará.“

Hanka: „Malou hlídá především babička a občas druhá babička a prababička.“

Bohuslava: „Odchody od dětí jsou v pohodě. Tatínek vaří dokonce líp stejně jako babičky a děti se na mě mají možnost těšit.“

Petra: „Děti si nechávám hlídat, jen když jdu pryč z domu, kvůli učení ne. Mám pocit, že na to nemám nárok. Musím si ten čas uspořádat tak, abych se to naučila i při nich. Nemám v rodině tolik podpory ze strany manžela, který se studiem nesouhlasí. Nejčastěji tedy dítě hlídá tatínek nebo jeho rodiče ve spolupráci se starší dcerou.“

Zhodnocení odpovědí:

2 matky se kromě své rodiny také zmínily o hlídacích koutcích. Náзор na tento typ zařízení ale mají spíše negativní. Jedna se zmiňuje o nevýhodě krátkodobého hlídání a placení za službu a další žena nechce dítě stresovat cizími osobami a prostředím.

Michaela: „Hlídaní dítěte se u mě příliš jako problém nejevilo. Myslím si, že je rozdíl mezi maminkami hodně malých dětí-miminek než dětí o něco starších. Miminka je složitější nechat déle u někoho na hlídání, maminky jsou více unavené, přes noc nespí, těžko hledají chvíle na učení. Naopak starší děti vyžadují více pozornosti a je potřeba je smysluplně zabavit. Důležitou roli v mém případě hrála rodina. Bez její podpory bych

studium nezvládla nebo zvládla s velkými potížemi. Pokud jsem potřebovala odejít do školy, byli ochotní dcerku pohlídat. Za dobu studia jsem také využila služeb dětského koutku, který je po celý den v centru města k dispozici. Jeho nevýhodou je, že je to služba placená a jen na kratší dobu.“

Barbora: *„Hlídní řeším pomocí rodinných příslušníků. Mé dítě je hodně malé a není zvyklé na cizí osoby. Zkoušela jsem hlídání pomocí hlídacího koutku UTB Koala, ale jak jsem již zmínila, není zvyklé na cizí osoby a vydrželo tam maximálně 1 hodinu. Nechci dítě stresovat, proto se obracím na rodinné příslušníky, které zná.“*

Zhodnocení odpovědi:

Následující žena má s hlídáním problém. Partner není studiu nakloněn a z pracovních důvodů je často mimo domov. Dítě tedy hlídá pouze babička, která sama stále pracuje.

Jana: *„Hlídní dítěte je velkým problémem. Můj partner bohužel není nakloněn mému studiu, navíc je pracovně velmi zaneprázdněn. Na něho se proto nemůžu spolehnout. Další, kdo přichází v úvahu, je moje maminka. I ona je pracovně vytížená. Při každé volné chvíli si bere dceru na hlídání. V rámci jejich možností je na ni spolehnutí. Je to náročné nejen pro mě ale i pro ni“*

Vyhodnocení 1. subkategorie:

Všechny ženy využívají při hlídání dětí své příbuzné. Nejvíce byly označovány babičky. A často byli uváděni i manželé či partneři. Některé ženy také už v průběhu studia využily hlídací koutky, ovšem s touto službou nebyly zcela spokojeny. Jako důvod byla označena nevýhoda krátkodobého hlídání a placení za službu. Jedna žena se zmínila, že dítě v cizím prostředí nedokázalo vydržet.

2. subkategorie: Vliv odchodů matky na dítě

Otázka: Myslíte, že mají odchody od dítěte na Vaše rodičovství vliv?

Zhodnocení odpovědí:

Následující ženy se shodly na názoru, že hlídání má na dítě naopak pozitivní vliv. Všechny zmínily názor, že děti jsou u příbuzných, především babiček velmi rády, rozvíjí tak s nimi vztah a mají změnu prostředí. Rozhodně si tedy nemyslí, že by odchody do školy mohly zanechat na dětech negativní následky.

Radka: „Ráda se nechá hlídat příbuznými, jelikož je velmi společenská. Pro ni je to takový svátek. Má tak pestřejší den, nemá to tak jednotvárné. Má možnost styku i s jinými členy rodiny, rozvíjí s nimi vztah a má také změnu prostředí. Manžel v tom také nevidí žádný problém ji pohlídat. Jsem si jistá, že před státnicemi se o ni dobře postará.“

Michaela: „Myslím si, že můj odchod od dítěte do školy negativní vliv neměl a nemá. Trávím ve škole jen nezbytný čas. Na přednáškách není vždy potřeba být dlouhé hodiny. V případě potřeby odcházím dříve. Co se týká zkoušek, díky dobré organizaci ze strany vyučujících, je čas strávený na zkoušce také minimální. Určitou výhodou mám v tom, že bydlím a studuji v městě univerzity, a nemám tak problém s dojížděním jako jiné maminky. Dcerka je spokojená, ráda tráví čas i s jinými členy rodiny než jen se mnou a např. k babičce se velmi těší. Nemusím se tak o ni bát, vím, že je o ni dobře postaráno.“

Hanka: „Myslím, že pokud jde o krátkodobý odchod, nemůže to na dítěti zanechat nějaké následky. Dcera je u babičky velmi ráda, má ráda změnu prostředí a má k ní velmi pěkný vztah. Rozvíjí se tak vztahy dítěte s ostatními členy rodiny, což je jistě kladný aspekt.“

Zhodnocení odpovědí:

Další ženy si také nemyslí, že by odchody mohly na dítěti zanechat nějaký negativní dopad. Tady už jsou odpovědi individuální. Jedna uvádí, že se snaží po příchodu domů dítěti čas vynahradiť. Další žena vnímá, že rodina naopak uvítá její odchod jako určitou změnu.

Barbora: „Mé odchody od dítěte mají doufám pozitivní vliv. Víc se na dítě těším a spěchám za ním domů. Více se mu věnuji, abych mu vynahradila čas, po který jsem s ním nebyla.“

Bohuslava: „Pro ostatní je moje nepřítomnost v době přednášek a zkoušek vítaná změna.“

Zhodnocení odpovědi:

Další odpověď byla také kladná. Žena uvedla, že při odchodech má velký vliv věk dětí. S tímto názorem rozhodně souhlasím. Děti jsou v určitém věku velmi citlivé na nepřítomnost matek. Starší děti naopak změnu uvítají.

Petra: „Myslím si, že odchody do školy nemohou dítě nějak více negativně ovlivnit. Záleží také na stáří dítěte. V mém případě už mám dítě větší, takže s tím nemá takový problém.“

Zhodnocení odpovědi:

Následující odpověď se výrazně odlišuje od předcházejících. Zde je názor, že odchody od malého dítěte mají negativní dopad na jeho psychiku. Tato matka je úzkostlivější ve vztahu ke svému dítěti a nepůsobí na ni, ani na její dítě, odchody dobře. Tady už je otázka, zda by nebylo lepší studium odložit, až bude dítě starší.

Jana: „Odchody od dítěte jsou velmi stresující a mají velký negativní dopad na psychiku dítěte hlavně ve věku, kterým si zrovna prochází. Trpí tím nejen má dcera, ale samozřejmě i já. V tomto věku 1 roku je dítě maximálně spjato s matkou a má vliv na budoucí vývoj dítěte. Při mém pravidelném odchodu tak ztrácí pocit jistoty a důvěry.“

Vyhodnocení 2. subkategorie:

Naprostá většina matek si myslí, že odchody do školy nemohou dítě negativně ovlivnit. Zazněl také názor, že dítě se naopak rádo nechá hlídat. Dvakrát bylo řečeno, že je to pro něj pozitivní změna prostředí a že tím také dochází k rozvoji vztahů s ostatními příbuznými. Jedna respondentka se také zmínila, že se snaží po příchodu domů svou nepřítomnost dítěti vynahradit, a více se mu tak věnuje. Jedna žena vnímá své odchody

jako vítanou změnu pro rodinu. Poslední výpověď je negativní, obsahuje názor, že odchody od dítěte mohou způsobit negativní dopad na jeho psychiku především tím, že ztrácí pocit jistoty a důvěry.

Celkové vyhodnocení 4. kategorie:

Většina žen měla opět na tento problém, týkající se hlídání a odchodů od dítěte, pozitivní názor. Všechny ženy využívají k hlídání svých dětí ostatní rodinné příslušníky, především otce dětí a prarodiče. Objevily se i případy využití služeb hlídacího koutku. Odchody od dítěte také nejsou v naprosté většině problém. Ženy dokázaly i uvést důvody, proč to podle nich na dítě negativní vliv nemá. Stejně jako v předcházejících kategoriích se tedy objevilo spoustu pozitivních reakcí.

5. kategorie: Zhodnocení matky výhody situace

Poslední kategorie se věnuje názorům žen, co vnímají na jejich současné situaci pozitivního. Zda si myslí, že má studium při dítěti nějakou výhodu.

Otázka: V čem si myslíte, že má studium na rodičovské dovolené výhodu?

Zhodnocení odpovědí:

Tyto ženy se shodly na názoru, že výhodou je rozložení času v průběhu dne, především když je dítě malé a hodně přes den spí.

Petra: „Výhodu to má v době, když je dítě několikaměsíční kojeneček a hodně ze dne prospí. Žena má tak více prostoru ke své práci a povinnostem. Záleží také na zaměstnání manžela a na celkové rodinné situaci.“

Michaela: „Podle mého názoru má studium na rodičovské dovolené více výhod než nevýhod. Pokud nemusím chodit do zaměstnání, mohu se věnovat dítěti i škole, uspořádat si čas dle svých potřeb.“

Hanka: „Výhodou je asi jen to, že pokud je dítě malé a často spí, lze si rozložit v průběhu dne práci do školy tak, aby se to dalo zvládnout. Jakmile je ale dítě větší a začíná se pohybovat, je potřeba se přizpůsobit potřebám dítěte. V tomto případě si žádnou výhodu nedokážu představit. Je to opravdu hodně náročná situace. Možná si výhodu studia v mé situaci uvědomím později, ale teď ji rozhodně nevnímám.“

Zhodnocení odpovědí:

Objevila se zde také myšlenka, že spojením mateřství a studia se žena učí více psychické odolnosti. V dnešní době je tato schopnost velmi užitečná, takže patří k dalším kladným aspektům této situace.

Petra: „Tím, že se žena stará o rodinu a zároveň studuje, učí se, díky své velké vytiženosti, psychické odolnosti. Já konkrétně se cítím hodně vytižená, že už před zkouškami ani nevnímám stres.“

Zhodnocení odpovědí:

Následující výpovědi obsahují názor, že ženy s dítětem na rodičovské dovolené jsou ve výhodě oproti ženám, které chodí do zaměstnání a k tomu mají rodinu. Podle nich to mají náročnější, jelikož mají ještě více povinností.

Michaela: „Pro pracující ženu musí být náročnější přijít z práce domů, pokračovat v domácích pracích, věnovat se dětem a ještě se učit.“

Bohuslava: „Studium pro zaměstnané matky je ještě náročnější než pro ženy, které se věnují pouze dítěti. Někdy je to opravdu únavné, když člověk celý den chodí kolem dětí a domácnosti a večer teprve usedá k učení nebo k psaní různých prací. Podle mě se to ale na mateřské dá docela zvládat.“

Zhodnocení odpovědi:

Následující odpověď je nejvíce optimistická, je zde uvedena spousta výhod pro studovat při dítěti. Žena vnímá výhody, které jsou spojeny s rozvojem myšlení, znalostí, získávání nových přátelství až po změnu prostředí, kterou matkám studium přináší.

Radka: „Výhodou je jistě rozvoj mého myšlení, nové zkušenosti, přátelé, znalosti, informace a změna prostředí od každodenních starostí s dítětem. Myslím, že se to dá zvládnout, i když jsem někdy ve stresu. Stojí za to rozdělané studium dodělat i při tom dítěti.“

Zhodnocení odpovědi:

Tady byl uveden zcela individuální názor, že matka na rodičovské dovolené nemusí žádat zaměstnavatele o volno z důvodu studia. Tento názor je pojatý z velmi praktického pohledu, ale je to další kladný příklad, proč studovat raději u dítěte než při zaměstnání.

Barbora: „Výhodu vidím v tom, že nemusím zaměstnavatele žádat o studijní volno. Jenže o volno musí žádat osoba, která bude hlídat dítě. Jinak má tato situace spíše nevýhody. Nemám na sebe, dítě, další zájmy, a povinnosti tolik času.“

Zhodnocení odpovědi:

Tato žena je opět negativní, co se týče jakékoli výhody studia při dítěti. Podle výpovědi je vyčerpaná a hodně ve stresu. Určitě to pro ni nebyla správná volba pro tento typ studia. Je vidět, že ne všechny ženy to zvládají s takovým nadhledem a pozitivním přístupem.

Jana: „Můj názor je takový, že výhodu nemá žádnou. Ze svých zkušeností studium na mateřské dovolené kategoricky odmítám a nedoporučuji. Celou dobu studia nestíhám vnímat běžný život, nestíhám vůbec nic. Už nikdy bych si tento typ studia ne zvolila.“

Vyhodnocení 5. kategorie:

Kromě jedné matky, která striktně nesouhlasila s jakoukoli výhodou, všechny ostatní ženy vymyslely alespoň nějakou výhodu proč studovat u dítěte. Některé uvedly dokonce výhod více. Odpovědi byly v tomto případě více individuální. Společných myšlenek nebylo mnoho. Pouze se objevil podobný názor ve smyslu lepšího rozložení času u malých dětí, především kojenců, kteří hodně přes den spí. Některé ženy také zmínily, že mají výhodu *oproti zaměstnaným ženám, které mají současně rodinu a mají tak ještě více povinností.*

9 DISKUZE A ZÁVĚR

V poslední době je dálková forma studia na rodičovské dovolené velkým fenoménem. Ženy se chtějí vzdělávat a seberealizovat, i když jsou doma s malým dítětem. Chtějí mít stále kontakt se společnostmi a stýkat se s lidmi, se kterými si mají co říci.

Má práce se tedy zabývala problematikou studia matek na rodičovské dovolené se zaměřením na vztah dítěte a matky.

Teoretická část zahrnuje všechny oblasti, které z tématu vyplývají. Obsahuje tedy kapitoly, jak o vzdělávání, tak o rodině a rodičovství. Jsou zde také zahrnuty kapitoly s více konkrétním tématem, týkající se této problematiky.

Praktická část obsahuje kvalitativní výzkum, který byl proveden prostřednictvím rozhovorů. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak už název práce napovídá, jakým způsobem může studium matky působit na její rodičovství. Rozhovor obsahoval 7 otázek týkajících se využitelnosti informací ze školy do praxe, názoru na ovlivnění dítěte a své osoby, hlídání dítěte a odchody od něj a zhodnocení výhod současné situace.

Výsledky jednotlivých podcílů:

1) Aplikují ženy informace, získané v průběhu studia do praxe? A jak?

Většina žen souhlasila s využitím informací do svého rodinného života. Některé ženy uvedly alternativní pedagogické metody, které je zaujaly a chtěly je vyzkoušet v praxi. Konkrétně byla zmíněna metoda Montessori. Jiné ženy si nebyly hned jisté, ale reagovaly pozitivně a souhlasily s názorem, že někdy své poznatky mohou v praxi využít. Nejvíce matek oslovily předměty teorie výchovy, sociologie a psychologie rodiny.

2) Myslí si ženy, že mohou své dítě vlivem studia ochuzovat? Pokud ano, čím?

Odpovědi byly v tomto případě rozdílné. Některé ženy nesouhlasily s jakýmkoli ochuzením dítěte. Jiné ženy s touto otázkou naopak souhlasily. Matky často zmiňovaly nedostatek času na dítě. Dále uváděly více dalších starostí se studiem, což může mít také na dítě negativní vliv. Objevil se i názor, že dítě ochuzují díky své nepřítomnosti z důvodu studia.

3) Myslí si ženy, že mohou své dítě vlivem studia obohacovat? Pokud ano, o co?

Kromě jednoho názoru se ženy shodly, že mohou děti svým studiem obohatit. Matky si myslí, že mohou děti obohatit prostřednictvím své osoby. Díky matčiným novým informacím a poznatkům, seberealizaci, spokojenosti a hrdosti ze studia, může dítě profitovat.

4) Co pozitivního ženám studium do mateřství přineslo?

Naprostá většina žen uvedla jako pozitivum nová přátelství, kontakty a styk s jiným sociálním prostředím. Vnímají to jako změnu z každodenního domácího prostředí, každodenních starostí a povinností. Dále byly jako pozitiva označeny nové informace, vědomosti a celkově vzdělávání se. Tento výsledek se dal očekávat, jelikož jsou to ty hlavní důvody, proč lidé začínají studovat. Ženy ještě zmínily zvyšování svého sebevědomí, realizování se i v jiném prostředí a také lepší možnosti při hledání nového zaměstnání a zabezpečení rodiny.

5) Co negativního ženám studium do mateřství přineslo?

Výsledky jsou opět pochopitelné, jelikož jako hlavní negativum byl označen nedostatek času jak na dítě tak na sebe samu. Čas je jednoznačně pro studující matku velký problém. Celkově dálkové studium je především o schopnosti rozložit si svůj čas a rozhodnout se mezi více a méně důležitými povinnostmi. Samozřejmě byl také uveden stres, který je se studiem spojený. Dále se objevovaly podobné názory, které se týkaly nedostatku spánku, pocitu únavy a ztráty duševní pohody.

6) Jakým způsobem ženy řeší hlídání dítěte při studiu a myslí si, že odchody od dítěte jej mohou ovlivnit?

Ženy podle očekávání využívají k hlídání dětí své příbuzné. Nejvíce byly označovány babičky a otcové dětí. Některé ženy i vyzkoušely hlídací koutky, po negativní zkušenosti je ale víckrát nevyužily. Buď s nimi nebyly spokojeny, nebo tam dítě nechtělo být, jelikož není na cizí prostředí zvyklé.

Ženy si myslí, že jejich odchody do školy nemohou dítě negativně ovlivnit. Vyskytla se pouze jedna výjimka, kdy žena souhlasila, že její odchody na dítě negativně působí. Většina žen naopak vnímá hlídání dětí jako pozitivní, jelikož je to pro ně změna prostředí a rozvíjí si tak vztahy i s ostatními příbuznými.

7) V čem je podle žen výhoda studovat při rodičovské dovolené?

Opět až na jeden názor si všechny matky na svém studiu našly nějakou výhodu. Odpovědi byly více rozdílné než u předchozích otázek. Objevil se pouze jeden společný názor, že si matky s malými dětmi mohou čas lépe rozložit než jiné ženy, které mají děti staršího věku nebo chodí do zaměstnání. Dále byly znovu zmíněny nové informace, znalosti, přátelství a změna prostředí. Mezi další výhody patřily učení se psychické odolnosti, jelikož spojení mateřství a studia je velmi psychicky náročné. Velmi praktický názor měla jedna žena, která uvedla, že díky rodičovské dovolené nemusí žádat o volno ze zaměstnání.

Myslím, že má práce je díky svému specifickému tématu originální. Jde o téma, které není často řešeno, a přitom studujících matek stále přibývá.

Když srovnám teorii a můj výzkum, myslím, že se ve své podstatě neliší. Pro aktivní rodiče jsou důležité jak děti, tak i studium. Pokud na matku něco působí, ať už je to pozitivní či negativní, má to určitý vliv i na její děti. Ženy jsou dnes mnohem emancipovanější a chtějí dosáhnout něco více, nežli být jen matkou a manželkou, jak tomu bylo dříve. Matky jsou si také vědomi, že ke správnému vývoji dítěte jsou důležité i vztahy s ostatními členy rodiny, především s otcem. V dnešní době je pro matky problém najít vhodné zaměstnání, při kterém by se mohly věnovat i dětem, některé ženy si tedy z tohoto důvodu vzdělání dodělávají. Většina žen vnímá vzdělání jako pozitivní hodnotu, díky které se mohou seberealizovat, a která rozvíjí jejich myšlení a osobnost. Tento jejich názor je i podle odborné literatury správný.

Pokud bych měla nastínit možnost dalších výzkumů, pravděpodobně bych zvolila směr, který by se týkal rozložení času, studia, povinností, provádění duševní hygieny a zvládání stresu při zátěžových situacích. Myslím, že k těmto otázkám by měly matky hodně co říci, jelikož je to doslova řečeno každodenní boj. Žena si musí při plnění svých

povinností uvědomit, co je pro ni prioritou. Někdy je to ale tak náročné, že musí zvládat vše. Proto si myslím, že tato problematika by byla obohacující nejen pro již studující matky, ale i matky, které přemýšlí, že by studovat začaly, či studentky, které si plánují při studiu dítě pořídit.

Závěrečné zhodnocení výzkumu:

Výsledky výzkumu jsou z celkového hlediska pozitivní. Matky chápou studium jako jeden z významných činitelů působících na ně, děti a celkově rodičovství. Ženy většinou hledají na své situaci spíše kladné nežli negativní aspekty. U naprosté většiny odpovědí byly uvedeny konkrétní příklady či důvody. Ženy často vnímají studium jako jejich potřebu, která je rozvíjí dále, a mohou tak pro sebe samu udělat něco navíc, nežli být jen doma izolované s dítětem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEHINOVÁ, Markéta a Klára, KAISEROVÁ. *Velká kniha o mateřství*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta a.s., 2007. ISBN 978-80-204-1749-7
- [2] BENEŠ, Milan a kolektiv. *Idea vzdělávání v současné společnosti*. 1. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2002. ISBN 80-86432-40-8
- [3] BIDDULPH, Steve. *Proč jsou šťastné děti šťastné*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7367-192-1
- [4] BOČKOVÁ, Věra. a kol. *Aktuální problémy výchovy a vzdělávání dospělých II*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-569-1
- [5] ČERMÁKOVÁ M., H. MAŘÍKOVÁ, J. ŠANDEROVÁ a M. TUČEK. *Proměny současné české rodiny*. 1. vyd. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-93-1
- [6] DOBSON, James. *Rodičovství chce odvahu*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-45-7
- [7] DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986
- [8] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
- [9] HAMPLOVÁ D., J. RYCHTAŘÍKOVÁ a S. PIKÁLKOVÁ. *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003. ISBN 80-7330-040-0
- [10] JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-269-0
- [11] JUNGWIRTHOVÁ, Iva. *Pohodoví rodiče - pohodové děti: Podporujeme vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-536-3
- [12] MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6
- [13] MATĚJČEK, Zdeněk a LANGMEIER, Josef. *Počátky našeho duševního života*, 1. vyd. Praha: Panorama, 1986. ISBN 11-060-8602/9

- [14] MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n.p., 1989. ISBN 08-056- 89
- [15] MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíce potřebují*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6
- [16] MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-006-5
- [17] MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: SLON, 2003. ISBN 80-86429-19-9
- [18] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1362-4
- [19] MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. 1. vyd. Praha: SLON, 1999. ISBN 80-85850-75-3
- [20] MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: SLON, 2002. ISBN 80-86429-05-9
- [21] MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 1. vyd. Praha: SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X
- [22] SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8
- [23] SATIROVÁ, Virginia. *Kniha o rodině*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Práh, 1994. ISBN 80-901325-0-2
- [24] SIROVÁTKA, Tomáš a Ondřej, HORA. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. 1. vyd. Boskovice: František Šalé – ALBERT, 2008. ISBN 978-80-7326-140-5
- [25] SUNDERLANDOVÁ, Margot. *Věda zvaná rodičovství*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2008. ISBN 978-80-249-1004-8
- [26] VÝROST, Jozef a Ivan, SLAMĚNÍK. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd. A tak dále

Např. Například

S. Strana

Tab. Tabulka

Tzn. To znamená

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Seznam informantek.....	36
---------------------------------	----

SEZNAM PŘÍLOH

P I..... Podepsané souhlasy s rozhovory

P II..... Přepsané rozhovory

PŘÍLOHA P I:

PODEPSANÉ SOUHLASY S ROZHOVORY

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru a jeho zveřejněním

24.3.2012

Radka Výsmeková

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru a jeho zveřejněním

24.3.2012

Petra Matuší

PŘÍLOHA P II:
PŘEPSANÉ ROZHOVORY

Rozhovor s paní Radkou, věk 30-40 let, 1 dítě (1 rok)

Využila jste někdy teoretických poznatků o rodině získaných studiem do praxe?

„Zatím to nemůžu zhodnotit, jelikož jsem na mateřské krátkou dobu, ale pravděpodobně toho do budoucna využiji. Předměty, které mi přišly využitelné, byly: vývojová psychologie, sociologie a psychologie rodiny.“

Myslíte, že dítě studiem o něco ochuzujete?

„Myslím, že tím určitě dítě neochuzuji, spíše naopak, protože kdybych byla pouze doma, tak bych své myšlení nerozvíjela. Dle mého je vhodné v průběhu mateřské ještě dělat nějakou další aktivitu, seberealizovat se.“

Nebo naopak myslíte, že studiem můžete dítě o něco obohatit?

„Na základě získaných zkušeností z aktivit jako je i škola mohu dát více tomu dítěti. Odpočinku si u toho od dítěte a naberu novou sílu. Mám jiné myšlenky než jen kolem dítěte.“

Co pozitivního Vám studium do mateřství přineslo?

„Pozitivního co mi přineslo jsou nové informace. Co se týče stresu před zkouškami, tak to už ani nevnímám, jelikož nemám tolik času se věnovat učení a myslet na to, a tím pádem se nestresovat.“

Co negativního Vám studium do mateřství přineslo?

„Negativního asi jen to, že nemám na dceru tolik času, jako kdybych se starala pouze o ni.“

Jak řešíte hlídání dítěte při studiu a myslíte, že mají ochody od dítěte na Vaše rodičovství vliv?

„Především ji hlídá babička a dědeček od manžela. Když je potřeba, tak ji kdykoli pohlídají, naopak jsou rádi a dcera je tam také moc ráda. Manžel také nevidí žádný problém ji pohlídat. Jsem si jistá, že před státnicemi se o ni dobře postará. Ráda se nechá hlídat příbuznými, jelikož je velmi společenská. Pro ni je to takový svátek. Má tak pestřejší den, nemá to tak jednotvárné. Má možnost styku i s jinými členy rodiny, rozvíjí s nimi vztah a má také změnu prostředí.“

V čem si myslíte, že má studium na rodičovské dovolené výhodu?

„Výhodou je jistě rozvoj mého myšlení, nové zkušenosti, přátelé, znalosti, informace a změna prostředí od každodenních starostí s dítětem. Myslím, že se to dá zvládnout, i když jsem někdy ve stresu. Stojí za to rozdělané studium dodělat i při tom dítěti.“

Rozhovor s paní Petrou, věkové rozpětí 30-40 let, 2 děti (3, 10 let)

Využila jste někdy teoretických poznatků o rodině získaných studiem do praxe?

„Ano určitě, zaujala mě metoda Montessori. Zaujala mě na ni individuální práce, kdy si dítě samo řekne, co by chtělo dělat, v čem by se mohlo rozvíjet. Použila jsem to na praxi u malých dětí mladších 3 let. Líbí se mi na ni podpora emocí u dětí, aby dokázaly říct, co se jim nelíbí, dále se mi na ni líbí zvyšování sebevědomí a učení se sebeúctě. Uvědomila jsem si díky studiu i své chyby ve výchově. Využila jsem je nejen k dětem, ale i k sobě. Z předmětů jsem nejvíce využila pedagogiky, vývojové psychologie a celkově psychologických poznatků.“

Myslíte, že dítě studiem o něco ochuzujete?

„Z jedné strany ano, tím že jim nevěnuji tolik času, kolik bych jim věnovala, kdybych byla doma. Na druhou stranu ale nedokážu být několik let doma, aniž bych se seberealizovala, proto myslím, že je v jiném ohledu neochuzuji.“

Nebo naopak myslíte, že studiem můžete dítě o něco obohatit?

„Když přijdu ze školy, cítím se spokojená, čerstvá, plná informací, realizovaná se spoustou nápadů, duševního nadšení. Studium je pro mě hodně důležité, jelikož je to má osobní potřeba, kterou dělám pro sebe. Tímto mohou ze mě děti profitovat. Čas, který tráví beze mě, mohou rozvíjet vztah s tatínkem. Tatínek se učí s dětmi lépe zacházet. Zapojí se tak více celá rodina, také babičky a přiučí se o péči mladšího sourozence i starší dcera.“

Co pozitivního Vám studium do mateřství přineslo?

„Celkový pohled na problematiku rodiny, mateřství, získání většího sebevědomí, že jsem dokázala spojit 2 sociální role matky a studentky. Do budoucna také předpoklad lepšího zabezpečení rodiny, lepšího uplatnění na trhu práce. Přineslo mi to také rozvoj mé osobnosti, a uspokojení potřeby zařazení se do okolní společnosti a navázání nových kontaktů.“

Co negativního Vám studium do mateřství přineslo?

„Jednoznačně značné množství stresu, který na mě děti poznají, a určitým způsobem to má na ně vliv, jelikož nejsem v duševní pohodě.“

Jak řešíte hlídání dítěte při studiu a myslíte, že mají odchody od dítěte na Vaše rodičovství vliv?

„Děti si nechávám hlídat, jen když jdu pryč z domu, kvůli učení ne. Mám pocit, že na to nemám nárok. Musím si ten čas uspořádat tak, abych se to naučila i při nich. Nemám v rodině tolik podpory ze strany manžela, který se studiem nesouhlasí. Nejčastěji tedy dítě hlídá tatínek nebo jeho rodiče ve spolupráci se starší dcerou.“

„Myslím si, že odchody do školy nemohou dítě nějak více negativně ovlivnit. Záleží také na stáří dítěte. V mém případě už mám dítě větší, takže s tím nemá takový problém.“

V čem si myslíte, že má studium na rodičovské dovolené výhodu?

„Výhodu to má v době, když je dítě několikaměsíční kojeneček a hodně ze dne prospí. Žena má tak více prostoru ke své práci a povinnostem. Záleží také na zaměstnání manžela a na celkové rodinné situaci. Tím, že se žena stará o rodinu a zároveň studuje, se učí díky své velké vyčerpání psychické odolnosti. Já konkrétně se cítím hodně vyčerpána, že už před zkouškami ani nevnímám stres.“

Rozhovor s paní Michaelou, věk 20-30 let, 1 dítě (3,5 roku)

Využila jste někdy teoretických poznatků o rodině získaných studiem do praxe?

„Ano, využila. Zaujal mě předmět základy pedagogiky, kde jsem se dozvěděla více o alternativním školství. To mě zajímá i nadále, začala jsem se o toto více zajímat a investovat do vhodných hraček, pomůcek a domácích vzdělávacích možností dcerky.“

Myslíte, že dítě studiem o něco ochuzujete?

„Nemyslím si, že dítě o něco ochuzuji, tím, že studuji. Dceři se maximálně věnuji, studuji v době jejího spánku nebo využiji chvíl, kdy s ní tráví čas partner či prarodiče. Mám doma k dispozici svůj počítač s připojením na internet, nemusím tak někam cestovat, vše jde zvládnout z pohodlí domova.“

Nebo naopak myslíte, že studiem můžete dítě o něco obohatit?

„Nevím, jestli může obohatit přímo dítě, ale díky tomu že obohacuje mě, může to mít kladný vliv i na něj. Myslím, že pokud je studující maminka ve škole ráda, studium ji baví, může to pro ni být na rodičovské dovolené určité rozptýlení z celodenního kolotoče. Přijde mezi jiné lidi, je potřeba si trénovat mozek. Jsem také ráda, že jsem poznala plno nových lidí-spolužáků. Z některých jsou to již přátelé, se kterými se ráda vidím i ve volném čase.“

Co pozitivního Vám studium do mateřství přineslo?

„Přineslo mi, jak jsem již řekla, především rozptýlení od domácích prací a péče o dítě, nové přátelé včetně jiných maminek na mateřské dovolené, možnost se dále vzdělávat a získat nové vědomosti.“

Co negativního Vám studium do mateřství přineslo?

„Negativního bych řekla, jen ztráta volného času pro sebe, méně spánku a nutné skloubení studijních povinností a péče o domácnost a dítě. Ale nevidím to jako velkou

zátěž, dá se to zvládnout. Jsem ráda, že jsem začala studovat v době rodičovské dovolené a ráda bych ve studiu pokračovala.“

Jak řešíte hlídání dítěte při studiu a myslíte, že mají ochody od dítěte na Vaše rodičovství vliv?

„Hlídání dítěte se u mě příliš jako problém nejevilo. Myslím si, že je rozdíl mezi maminkami hodně malých dětí-miminek než dětí o něco starších. Miminka je složitější nechat děle u někoho na hlídání, maminky jsou více unavené, přes noc nespí, těžko hledají chvíle na učení. Naopak starší děti vyžadují více pozornosti a je potřeba je smysluplně zabavit. Důležitou roli v mém případě hrála rodina. Bez její podpory bych studium nezvládla nebo zvládla s velkými potížemi. Pokud jsem potřebovala odejít do školy, byli ochotní dcerku pohlídat. Za dobu studia jsem také využila služeb dětského koutku, který je po celý den v centru města k dispozici. Zde je nevýhodou, že je to služba placená a jen na kratší dobu.“

„Myslím si, že můj odchod od dítěte do školy negativní vliv neměl a nemá. Trávím ve škole jen nezbytný čas. Na přednáškách není vždy potřeba být dlouhé hodiny. V případě potřeby odcházím dříve. Co se týká zkoušek, díky dobré organizaci ze strany vyučujících, je čas strávený na zkoušce také minimální. Určitou výhodu mám v tom, že studuji a bydlím v městě univerzity, a nemám tak problém s dojížděním jako jiné maminky. Dcerka je spokojená a ráda tráví čas i s jinými členy rodiny než jen se mnou, například k babičce se velmi těší. Nemusím se tak o ni bát a vím, že je o ni dobře postaráno.“

V čem si myslíte, že má studium na rodičovské dovolené výhodu?

„Podle mého názoru má studium na rodičovské dovolené více výhod než nevýhod. Pokud nemusím chodit do zaměstnání, mohu se věnovat dítěti i škole, uspořádat si čas dle svých potřeb. Pro pracující ženu musí být náročnější přijít z práce domů, pokračovat v domácích pracích, věnovat se dětem a ještě se učit.“

Rozhovor s paní Hankou, věk 20-30 let, 1 dítě (1 rok)

Využila jste někdy teoretických poznatků o rodině získaných studiem do praxe?

„Přímo konkrétně si nejsem vědoma, ale jistě mi byli některé informace přínosem. Ať už to byly informace o výchově, rodině či rodinných vztazích. Velmi zajímavé byly v tomto ohledu předměty jako vývojová psychologie či psychologie rodiny.“

Myslíte, že dítě studiem o něco ochuzujete?

„Myslím, že především tím, že nejsem myšlenkami zcela u něj. Někdy dělám určitou činnost a při tom myslím, na to co mám ještě zvládnout do školy. Tím, že jsem ve stresu, se potom nechovám v některých situacích klidně a jsem tak více cholerická, čímž pak trpí hlavně dcera.“

Nebo naopak myslíte, že studiem můžete dítě o něco obohatit?

„Obohatit asi jen těmi novými informacemi, které lze tedy potom aplikovat do reálu. A s jiným náhledem na mateřství, jelikož ho díky studiu člověk nevnímá jako jedinou hlavní činnost ženy. Cítím se tak více seberealizovaná a můžu tak být na sebe více hrdá, že nejsem jen uvázaná u dítěte a zvládám ještě něco navíc, což se potom může projevit ve vztahu k dítěti.“

Co pozitivního Vám studium do mateřství přineslo?

„Pozitivem mého studia je asi jen to, že nejsem uvázaná jen u dítěte a mohu se i jinak realizovat a zvyšovat si tak určitým způsobem i sebevědomí. Z pohledu dítěte je pozitivní, že si v mé nepřítomnosti může zvykat i na ostatní členy rodiny.“

Co negativního Vám studium do mateřství přineslo?

„Negativního mi přineslo především nedostatek času pro sebe a nedostatek času, kolik bych chtěla věnovat dítěti. Dále vnímám, že díky požadavkům do školy jsem ve stresu,

jelikož spojení mateřství a studia je dle mého náročné a věřím, že dítě pozná, když matka není v psychické pohodě.“

Jak řešíte hlídání dítěte při studiu a myslíte, že mají ochody od dítěte na Vaše rodičovství vliv?

„Malou hlídá především babička a občas druhá babička a prababička.“

„Myslím, že pokud jde o krátkodobý odchod, nemůže to na dítěti zanechat nějaké následky. Dcera je u babičky velmi ráda, má ráda změnu prostředí a má k ní velmi pěkný vztah. Rozvíjí se tak vztahy dítěte s ostatními členy rodiny, což je jistě kladný aspekt.“

V čem si myslíte, že má studium na rodičovské dovolené výhodu?

„Výhodou je asi jen to, že pokud je dítě malé a často spí, lze si rozložit v průběhu dne práci do školy tak, aby se to dalo zvládnout. Jakmile je ale dítě větší a začíná se pohybovat, je potřeba se přizpůsobit potřebám dítěte. V tomto případě si žádnou výhodu nedokážu představit. Je to opravdu hodně náročná situace. Možná si výhodu studia v mé situaci uvědomím později, ale teď ji rozhodně nevnímám.“

Rozhovor s paní Bohuslavou, věk 30-40 let, 5 dětí (2, 5, 10, 16, 20 let)

Využila jste někdy teoretických poznatků o rodině získaných studiem do praxe?

„Myslím, že teorii ze školy využívám celkem hodně. Učím kroužky angličtiny a 3 roky jsem teď učila dceru doma. Určitě se mi hodila kromě angličtiny i vývojová psychologie, didaktika, sociální pedagogika i psychologie, ale i rodinné předměty jako psychologie rodiny, teorie výchovy a typologie výchovných potíží.“

Myslíte, že dítě studiem o něco ochuzujete?

„Mám pocit, že děti studium neochuzuje. S miminkem jsem školu na rok přerušila a v klidu odkojila, později už vše zvládli i jiní členové rodiny místo mě.“

Nebo naopak myslíte, že studiem můžete dítě o něco obohatit?

„Během dne mě děti učit téměř nenechají, vše píšu, až ulehnou, takže si je užívám bez omezení a díky tomuto oboru studia možná i "profesionálněji", čili mělo by to být pro mé děti spíše výhoda. Jelikož bydlíme na samotě u lesa, mohu své děti obohatit kromě mých poznatků i přivezenými nákupy a mým relaxováním, kdy se ráda vracím z města domů.“

Co pozitivního Vám studium do mateřství přineslo?

„Myslím, že ten odstup a pohled na vlastní život z pozice studenta je ve stereotypu mateřských povinností opravdu přínosný, vzhledem k tomu, že jsem na rodičovské dovolené už téměř 20 let. Na studiu oceňuju také kontakt se spolužáky a nutnost prokousat se nějakou odbornou literaturou, která se dá využít i při výchově všech našich dětí.“

Co negativního Vám studium do mateřství přineslo?

„Tak samozřejmě více práce, starostí a stresu před zkouškami. Někdy je toho opravdu moc a mám pocit, že už nic nezvládám. Říkám si ale vždy, že každé zatěžkávací období“

jednou skončí a zase přijde něco dalšího. Při studiu se každý musí smířit s velkým množstvím úsilí, práce a stresu. Není to zadarmo.“

Jak řešíte hlídání dítěte při studiu a myslíte, že mají odchody od dítěte na Vaše rodičovství vliv?

„Odchody od dětí jsou v pohodě. Tatínek vaří dokonce líp stejně jako babičky a děti se na mě mají možnost těšit. Pro ostatní je moje nepřítomnost v době přednášek a zkoušek vítaná změna.“

V čem si myslíte, že má studium na rodičovské dovolené výhodu?

„Studium pro zaměstnané matky je ještě náročnější než pro ženy, které se věnují pouze dítěti. Někdy je to opravdu únavné, když člověk celý den chodí kolem dětí a domácnosti a večer teprve usedá k učení nebo k psaní různých prací. Podle mě se to ale na mateřské dá docela zvládat.“

Rozhovor s paní Barborou, věk 20-30 let, 1 dítě (2 roky)

Využila jste někdy teoretických poznatků o rodině získaných studiem do praxe?

„Některé teoretické poznatky do praxe využívám. Nedokážu teď uvést příklad, ale určitě mě zaujaly předměty jako vývojová psychologie nebo teorie výchovy.“

Myslíte, že dítě studiem o něco ochuzujete?

„Ochuzuji mé dítě jediné o mou nepřítomnost, kterou se mu snažím následně vynahradiť. Jinak v době mé nepřítomnosti má veškeré pohodlí, na které je zvyklé.“

Nebo naopak myslíte, že studiem můžete dítě o něco obohatit?

„Přikláním se spíš k názoru, že studiem můžu dítě obohatit. Jednak informacemi, které získávám a také osobami, které ho hlídají, jsou pro něj zpestřením. Dítě vidí jiný přístup ke své osobě a může se od jiných osob naučit něčemu novému.“

Co pozitivního Vám studium do mateřství přineslo?

„Pozitivem studia vnímám hlídání syna, na jiné věci využívám hlídání minimálně. Pozitivní je pro mě také získání nových přátelství a nových informací a dále je jistě pozitivní zvýšení si vzdělání a tím pádem větší možnosti při hledání zaměstnání po rodičovské dovolené.“

Co negativního Vám studium do mateřství přineslo?

„Negativní na studiu je nedostatek času nejen na dítě, ale také na sebe a své další koníčky a aktivity. Dále se často cítím hodně unavená a přepjatá. Samozřejmě dalším negativem je stres při zkouškách.“

Jak řešíte hlídání dítěte při studiu a myslíte, že mají odchody od dítěte na Vaše rodičovství vliv?

„Hlídání řeším pomocí rodinných příslušníků. Mé dítě je hodně malé a není zvyklé na cizí osoby. Zkoušela jsem hlídání pomocí hlídacího koutku UTB Koala, ale jak jsem již zmínila, není zvyklé na cizí osoby a vydrželo tam maximálně 1 hodinu. Nechci dítě stresovat, proto se obracím na rodinné příslušníky, které zná.“

„Mé odchody od dítěte mají doufám pozitivní vliv. Víc se na dítě těším a spěchám za ním domů. Více se mu věnuji, abych mu vynahradila čas, po který jsem s ním nebyla.“

V čem si myslíte, že má studium na rodičovské dovolené výhodu?

„Výhodu vidím v tom, že nemusím zaměstnavatele žádat o studijní volno. Jenže o volno musí žádat osoba, která bude hlídat dítě. Jinak má tato situace spíše nevýhody. Nemám na sebe, dítě, další zájmy, a povinnosti tolik času.“

Rozhovor s paní Janou, věk 30-40 let, 1 dítě (1 rok)

Využila jste někdy teoretických poznatků o rodině získaných studiem do praxe?

„Teoretických poznatků o rodině jsem využila hlavně při výchově svého dítěte. Jsou to poznatky převážně z předmětu vývojová psychologie, kde jsem srovnávala vývoj své dcery jak psychický tak i fyzický s teorií, kterou jsem studovala. Velmi zajímavý byl také předmět psychologie rodiny.“

Myslíte, že dítě studiem o něco ochuzujete?

„Své dítě mým studiem ochuzuji po všech stránkách. Nemůžu se mu věnovat tak důkladně jako maminky, které nemusí řešit studium. Jsem vyčerpaná, unavená, nevyspaná a podrážděná. Tohle vše se potom projevuje na mých náladách, pohodě a psychice mého dítěte. Dcera cítí, že se jí nevěnuji tzv. na plný úvazek. Můžu konstatovat, že nejkrásnější období vývoje svého dítěte jsem promarnila.“

Nebo naopak myslíte, že studiem můžete dítě o něco obohatit?

„Když se ohlédnu zpět, nenapadá mě nic, čím bych dítě mohla svým studiem obohatit. Spíše mu beru, než dávám.“

Co pozitivního Vám studium do mateřství přineslo?

„Tak napadají mě akorát nové kontakty, přátelství a styk s jinou společností než jen s domácností a členy rodiny. Jinak si myslím, že to má více negativ než pozitiv.“

Co negativního Vám studium do mateřství přineslo?

„Je toho dost. Studovat při mateřské dovolené je velmi náročné. Když jsem se takto rozhodovala, nečekala jsem, že to bude špatná volba. Především jde o čas, který nemůžu věnovat svému dítěti, v době kdy to nejvíc potřebuje. Dále jsou to povinnosti o rodinu, které nezvládám, tak jak bych chtěla. Dalším problémem jsou situace, když já nebo dcera onemocní. V takových případech je to pro mě nadlidský úkol vše zvládat.“

Jak řešíte hlídání dítěte při studiu a myslíte, že mají odchody od dítěte na Vaše rodičovství vliv?

„Hlídání dítěte je velkým problémem. Můj partner bohužel není nakloněn mému studiu, navíc je pracovním velmi zaneprázdněn. Na něho se proto nemůžu spolehnout. Další, kdo přichází v úvahu, je moje maminka. I ona je pracovním vyčerpána. Při každé volné chvíli si bere dceru na hlídání. V rámci její možností je na ni spolehnutí. Je to náročné nejen pro mě ale i pro ni.“

„Odchody od dítěte jsou velmi stresující a mají velký negativní dopad na psychiku dítěte hlavně ve věku, kterým si zrovna prochází. Trpí tím nejen má dcera, ale samozřejmě i já. V tomto věku 1 roku je dítě maximálně spjato s matkou a má vliv na budoucí vývoj dítěte. Při mém pravidelném odchodu tak ztrácí pocit jistoty a důvěry.“

V čem si myslíte, že má studium na rodičovské dovolené výhodu?

„Můj názor je takový, že výhodu nemá žádnou. Ze svých zkušeností studium na mateřské dovolené kategoricky odmítám a nedoporučuji. Celou dobu studia nestíhám vnímat běžný život, nestíhám vůbec nic. Už nikdy bych si tento typ studia ne zvolila.“